

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav etnologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Adéla Kupská, DiS.

Singles

Kulturně – antropologický pohled

Anthropological perspective

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Skupnik, PhD.

Praha 2012

Autor práce: **Adéla Kupská, DiS.**

Vedoucí práce: **PhDr. Jaroslav Skupnik, PhD.**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

KUPSKÁ, A. *Singles: kulturně – antropologický pohled*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav etnologie. 2012. 52 str. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jaroslav Skupnik, PhD.

Abstrakt

V české společnosti se neustále zvyšuje počet osob, které žijí samy, bez partnera. Mezi takovými lidmi lze najít velké množství mladých mužů a žen, jež nepovažují hledání životního partnera za primární cíl svého života. Tato sociální skupina jedinců, *singles*, preferuje jiné možnosti seberealizace, jako je studium, cestování, nebo budování kariéry. Této situaci napomohly výrazné proměny politického, sociálního a kulturního prostředí po roce 1989. Taktéž genderové uvolnění mělo pozitivní vliv na zvýšení počtu mladých nesezdaných žen a mužů. Otázka, kdo jsou *singles*, jak se definují, dělí a co je jejich motivací pro tento způsob života, je předmětem této práce.

Klíčová slova

singles, gender, nesezdaní, svobodní, životní styl, nemanželské formy soužití

Abstract

In the Czech society, there is constantly increasing number of people living alone without a life partner. We can find a large number of young men and women who do not consider finding a life partner as a primary goal of their life. This social group of individuals, *singles*, preferring other means of self-realization, such as study, travel or career building. The changes in political, social and cultural environment after 1989 helped with this situation. It has a positive effect on increasing the number of young unmarried women and men. That is a question, who are singles? How we can defined them? What is their motivation for this way of life? All of these questions are subjects of this work.

Keywords

singles, gender, unmarried, lifestyle, illegitimate forms of cohabitation

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby má práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne:

Adéla Kupská, DiS.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, PhDr. Jaroslavu Skupnikovi, PhD., za jeho pomoc a ochotu, se kterou dohlédl na vypracování této práce. Dále bych ráda poděkovala PhDr. Miloši Tomandlovi, který mi pomohl s formální úpravou textu a provedl kontrolu všech náležitostí. A v neposlední řadě patří velký dík všem respondentům, kteří mi přispěli svými životními zkušenostmi a byli ochotní mi prostřednictvím svých výpovědí pomoci proniknout do praktické části problematiky *singles*.

Obsah

1. Úvod	8
1. 1. Úvod	8
1. 2. Zhodnocení prostudované literatury a postup bádání	9
2. Singles	15
2. 1. Typologie a vývoj vymezení singles	15
2. 2. Historický vývoj singles	19
2. 3. Singles – jejich motivace a životní styl	20
2. 4. Veřejné mínění a proměna všeobecných názorů	24
2. 5. Mezilidské vztahy a singles	25
2. 6. Singles a sex	28
2. 7. Singles ve městě a na vesnici	29
2. 8. Singles a jejich vliv na ekonomický trh	30
2. 9. Singles a budoucnost - dopad na vývoj společnosti a kultury	31
2. 10. Singles a potomstvo – bezvýhodnost životní situace v pozdním věku?	33
3. Závěr	35
4. Bibliografie	39
4. 1. Seznam použité literatury	39
4. 2. Seznam použitých internetových zdrojů	40
5. Seznam příloh	43
Přepis rozhovorů vybraných singles respondentů	44

1. Úvod

1. 1. Úvod

Po roce 1989 se zásadním způsobem proměnila situace v českém prostředí. Konec jednoho politického zřízení a vznik zřízení nového, daly společnosti nové možnosti a ve společnosti se postupně udály významné sociální a kulturní změny. Možnosti cestovat do zahraničí, studovat, podnikat a budovat kariéru, změnily, zvláště pak u mladých lidí jejich priority a životní cíle. Již není „na prvním místě“ se co nejdříve vdát / oženit a založit rodinu, tak, jak tomu často bývalo v období reálného socialismu. Nyní je mnohem širší platforma seberealizace. Mladí lidé již nejsou společností a finančními výhodami tlačeni do sňatku, ale naopak se stalo „normou“ snažit se dosáhnout co nejvyššího vzdělání, a díky němu získat kvalitní zaměstnání se „slibnou“ budoucností. Díky této společensko-kulturní proměně se v České republice připravilo ideální prostředí pro vznik sociální skupiny jedinců *singles*.

Pojem *singles* byl přebrán z angličtiny. Tato sociální skupina jedinců se v západní společnosti vyskytovala běžně již od šedesátých let 20. století. Český překlad je poněkud komplikovaný a souvisí s definicemi a teoriemi, které se *singles* týkají. Mohli bychom jej přeložit například takto: „nesezdání“, „svobodní“ aj., avšak si musíme uvědomit rozdílnost významu těchto termínů. Na skupinu *singles* se můžeme dívat z několika úhlů. Obecně lze říci, že tuto skupinu můžeme zkoumat ze tří hledisek: 1. *zákonného rodinného statusu* (vdaná / ženatý), 2. *způsobu bydlení* – jednočlenné domácnosti (svobodný, žijící samostatně, rozvedená / rozvedený, vdova / vdovec), 3. *motivací* (vyznávání obecných zásad, které patří k definici *singlovství*).

Rychle se zvyšující počet svobodných, kteří žijí po delší dobu bez partnera, a odkládání vstupu do manželství dává otázku, jak daleko tento fenomén může zajít a jaký dopad může mít na vývoj společnosti a kultury v České republice. Stále častěji je tradiční manželství nahrazováno jeho alternativními formami, jako je například kohabitace, tzv. „žít na hromádce“, homosexuální svazky (registrované partnerství), či „seriálová monogamie“, ke které Prof. PhDr. Petr Weiss, Ph.D. říká toto:

„Seriálová monogamie spočívá v tom, že lidé mají i několikaleté partnerské vztahy, v nichž jsou si věrni, poté se rozcházejí a navazují opět nové partnerské vztahy tohoto typu, seriálově či sériově, někdy se říká i sukcesivně.“¹

Velmi podobně se k seriálové monogamii vyjádřil i PhDr. Jaroslav Skupnik, PhD, ve své knize *Antropologie příbuzenství*:

„Možnost uzavřít manželství, po ovdovění nebo po rozvodu v praxi monogamních kultur vede k tomu, že v nich sice musí být jedinec **v daném čase** v manželství pouze s jedním manželským partnerem, ale **v průběhu času** může být v manželství i s partnerem více než jedním: s ohledem na tento aspekt se taková forma manželství nazývá **sériová**, periodická nebo řetězová **monogamie**. Jedná se vlastně o sérii, řetězec nebo řadu po sobě následujících monogamních manželství.“²

Tato práce si klade za úkol pohlédnout na problematiku *singles* z kulturně-antropologického úhlu a popsat vývoj a terminologii tohoto „fenoménu“. Podívat se na genderovou rozdílnost, stereotypy, které jsou okolo tohoto tématu a zkusit nahlédnout na to, jak *singles* ovlivnili společenskou a kulturní situaci v České republice. Do pojmu *singles* může patřit široké spektrum osob. V terminologii budou některé varianty zmíněny. Jedná se například o starší osoby (vdovy, vdovce), členy a členky řeholních řádů, avšak stěžejní je pro tuto práci skupina *singles*, ve které jedinci z nejrůznějších důvodů žijí po delší dobu bez stálého partnera a rozvíjejí jiné než rodinné životní strategie. Většinou se jedná o osoby ve věku 25 až 40 let, avšak věk není až tak určující. Důležitější je specifický životní styl.³

1. 2. Zhodnocení prostudované literatury a postup bádání

Díky velkému zájmu o *singles* a „nesezdaná“ partnerská soužití ze strany jak veřejnosti, tak médií a vědců, převážně sociologů, vznikla celá řada publikací, studií a odborných článků, jež se této problematice věnují a snaží se do ní, každá podle svého zaměření, proniknout. Zdroj informací, z něhož bylo čerpáno pro tuto bakalářskou práci, lze rozdělit na dvě oblasti. Na odbornou literaturu a na internetové zdroje. Obzvláště druhá kategorie se v posledních

¹ <http://www.ceskatelevize.cz/chat/chat.php?id=846>

² SKUPNIK, J. *Antropologie příbuzenství*, Slon, Praha 2010, S. 262

³ http://www.genderonline.cz/download/Rocnik04_1-2_2003.pdf

letech značně rozrůstá a s vývojem informačních technologií lze čím dál více odborných článků, studií a často i kompletních knih nalézt přímo na internetu.

Na rozdíl od zahraničí, kde výzkumy probíhají už několik desetiletí, v českém prostředí je problematika *singles* systematicky studována teprve několik let. Pro úvodní část této bakalářské práce, která má za úkol systematizovat a definovat tematické pojmy, byla proto důležitá hlavně zahraniční odborná literatura. Jedná se především o americké odborné texty pocházející z per sociologů R. Staplese⁴ a J. P. Steina⁵. Obě publikace vytyčují hlavní termíny a historii problematiky. Navíc se v nich oba autoři pokusili o systematické rozčlenění *singles* jedinců podle nejrůznějších kritérií a oba vytvořili vlastní definici *singles*.

Dalšími zahraničními pracemi, z nichž bylo pro tuto práci čerpáno, byly: Campbell, L. D. – *Singles / Never married persons, Social and Historical Context of Singlehood*⁶, Grunlan, S. A. – *Marriage and the Family*⁷ a Hertel, J. Schultz, A. et al. – *Social Perception of Single People*⁸. Ve všech případech se jedná o studijní materiály, které jsou dostupné na internetu a jejich adresy jsou uvedeny níže, v seznamu použitých informačních zdrojů. Jak Campbell, tak Schulz i Grunlan se ve svých pracích zamýšlejí nad problematikou nesezdaných partnerských soužití a samotnému fenoménu *singles*. Snaží se nalézt příčinu tohoto jevu, ale také dopady, které by mohl mít na budoucnost. Vědecký pohled se obrací jak na současnost, tak v případě Campbella také výrazněji na historii problematiky.

Kromě zahraničních publikací byly použity také české odborné studie a informační zdroje. Jejich aktuálnost je vysoká a to zejména díky několika osobnostem, jež se *singles* systematicky věnují a provádějí pravidelné, či dlouhodobé výzkumy. Takovými osobami,

⁴ STAPLES, R. *The World of Black Singles: Changing Patterns of Male-Female Relationships*, Westport: Greenwood 1981.

⁵ STEIN, J. P. (ed.) *Single Life: Unmarried Adults in Social Context*, St. Martin's Press, New York 1981.

⁶ <http://family.jramk.org/pages/1582/Singles-Never-Married-Persons-Social-Historical-Context-Singlehood.html>

⁷ <http://books.google.com/books?id=CUo18orb1LwCapg=PA99adq=staples+types+of+singlesahl=csPPA99,M1>

⁸ http://www.tuchemnitz.de/phil/psych/professuren/diffpsy/oeffiles/artikel/Herteletal_22306social%20perception%20of%20singles.pdf

převážně ze sociologického prostředí a studií generového zaměření, jsou M. Tomášek, I. Možný, R. Radimská, J. Jandourek, D. Bartoňová, L. Fialová, D. Hamplová, T. Katriňák, J. Rychtaříková, L. Rabušič, M. Tuček, M. Bartošová, J. Černý, L. Fialová aj. Mezi těmito autory vystupují do popředí L. Rabušič, I. Možný a M. Tomášek. L. Rabušič ve svých publikacích – *O současném vývoji manželského a rodinného chování v České republice*⁹ a *Polemicky k současným změnám charakteru reprodukce v ČR*¹⁰ – nahlíží na problematiku změny tradičních a současných modelů manželství v naší společnosti. Kniha I. Možného¹¹ je již natolik známá, že se dočkala 2. vydání.

V posledních dvou letech se téma *singles* objevilo také v bakalářských a diplomových pracích na několika vysokých školách. Jedná se například o práci V. Krále *Single ženy současnosti – kvalitativní výzkum*¹². Tento text byl zajímavý. Autor v něm nahlédl na problematiku *singles* ze sociologického pohledu, zaměřeného na studium nesezdaných žen. Druhou takovou diplomovou prací, jež se zaměřila na *singles*, ale tentokrát od studentky přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, byl *Fenomén singles v České republice*¹³ od L. Formanové. Tato práce obsahovala kvalitní bibliografii, která umožnila nalézt řadu důležitých knih, z nichž bylo čerpáno a citováno.

Významnou osobou, věnující se systematicky studiu *singles* v českém prostředí, je Marcel Tomášek, sociolog, působící na brněnské Masarykově univerzitě. K problematice *singles* napsal již řadu odborných článků, studií a taktéž jsem měla možnost si vyslechnout několik radiových pořadů, v nichž mluvil k tématu. Tento autor se pokouší o aktuální a přesnější rozčlenění a dokonalejší definici této sociální skupiny. Mezi nejdůležitější práce, z nichž bylo čerpáno, patří: *Singles a jejich vztahy: kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice*¹⁴, *Naše blízké vztahy a společenské*

⁹ RABUŠIČ, L. O současném vývoji manželského a rodinného chování v České republice. *Demografie* 38 (3). Praha 1996, S. 173-179

¹⁰ RABUŠIČ, L. Polemicky k současným změnám charakteru reprodukce v ČR. *Demografie* 39 (2). Praha 1997, S. 114-119

¹¹ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. Vydání. Slon. Praha 2006.

¹² KRÁL, V. *Single ženy současnosti – kvalitativní výzkum*, Diplomová práce, FSV UK, Praha 2009.

¹³ FORMANOVÁ, L. *Fenomén singles v České republice*, Diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra geologie, Olomouc 2010.

¹⁴ TOMÁŠEK, M. *Singles a jejich vztahy: kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice*, *Sociologický časopis* 42 (1), Praha 2006.

demokratizační změny¹⁵, *Konec tradiční rodiny? Od tradiční rodiny k singles a zpět k jiným vztahům*¹⁶, *Singles v České republice: o aktuálně probíhajícím výzkumu*¹⁷ aj.

Kromě Marcela Tomáška, v České republice působí řada, převážně sociologických osobností, jež se zaměřují tematicky na *singles*. Kniha *Úvod do sociologie*¹⁸ od J. Jandourka, posloužila jako obecný studijní materiál. Doplnila informace ze zahraničních zdrojů a v této bakalářské práci byla citována Jandourkovu definice *singles*.

V rámci oboru etnologie se mi v českém prostředí nepodařilo nalézt publikaci, která by se zaměřila přímo na *singles*, ale problematice manželství, rodiny a alternativním formám partnerského soužití se věnuje kniha *Antropologie příbuzenství*¹⁹ od J. Skupníka. Zde jsou zmíněny nejrůznější alternativní formy manželství a vztahy v závislosti na rezidenci. Taktéž je zde popsána seriálová monogamie, která byla zmíněna v úvodu této práce.

Vícekrát je citováno i z knihy *Modernizace a česká rodina*²⁰ od P. Mareše a T. Potočného.

Studie publikované v odborném periodiku *Demografie*, patří mezi nemalý zdroj získaných informací. Publikovali v něm například tyto autoři: Bartoňová, D. – *Cenzové domácnosti jedinců v České republice v poslední třetině 20. století*²¹, Fialová, L. – *Trendy ve sňatkovém chování obyvatelstva České republiky ve 20. století*²², Hamplová, D. – *Názory na manželství a rodinu mladých svobodných lidí v roce 1997*²³, Katrňák, T. – *Determinanty poklesu*

¹⁵ http://www.genderonline.cz/download/Rocnik04_3-4_2003.pdf

¹⁶ <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=290&lst=106>

¹⁷ TOMÁŠEK, M. *Singles v České republice: o aktuálně probíhajícím výzkumu*. *Gender, rovné příležitosti – výzkum*, SoÚ AV ČR, Praha 2003.

¹⁸ JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*, Portál, Praha 2009.

¹⁹ SKUPNÍK, J. *Antropologie příbuzenství*, Slon, Praha 2010.

²⁰ MAREŠ, P., POTOČNÝ, T. *Modernizace a česká rodina*, Sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15. – 17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, Barrister and Principal, Brno 2003.

²¹ BARTOŇOVÁ, D. *Cenzové domácnosti jedinců v České republice v poslední třetině 20. století*, *Demografie* 47 (2), Praha 2005.

²² FIALOVÁ, L. *Trendy ve sňatkovém chování obyvatelstva České republiky ve 20. století*, *Demografie* 47 (2), Praha 2006.

²³ HAMPLOVÁ, D. *Názory na manželství a rodinu mladých svobodných lidí v roce 1997*, *Demografie* 42 (2), Praha 2000.

*sňatečnosti v 90. letech 20. století v České republice*²⁴. Všechny tyto články a studie se věnují úzce zacílenému problému v partnerském soužití.

Z populárně-naučného prostředí byl použit pouze jediný článek, *Šťěstí přeje připraveným*²⁵, od D. Eckhartové, uveřejněný v časopise *Respekt* 2000 (37).

Hlavním zdrojem informací o zastoupení *singles* v české společnosti byla využita webová stránka Českého statistického úřadu.²⁶ Zajímal mě například pohyb obyvatelstva v Českých zemích,²⁷ složení domácností podle velikostních skupin obcí a podle hlavních charakteristik²⁸ a dále také úroveň vzdělání ČR podle výsledků sčítání lidu v roce 2001.²⁹ Nejobektivnější informace pak přineslo loňské sčítání lidu (2011), domů a bytů, jehož výsledky jsou nyní zveřejňovány a podrobovány dalšímu zkoumání a zpracování. V době vypracování této práce bohužel ještě nebyly přístupny veřejnosti, a proto byla použita data z roku 2001.

Na doplnění získaných teoretických informací jsem vyzpovídala několik respondentů. V průběhu akademického roku 2010/2011 jsem kontaktovala pět respondentů. Jednalo se o tři muže a dvě ženy. Nejmladší žena měla 28 let, starší žena měla 38 let. Nejstarší muž měl 49 let, druhý dovršil 34 let a nejmladší respondent měl 27 let. Se všemi respondenty jsem se setkala osobně, seznámila se s jejich situací a následně jsem je kontaktovala písemně, požádala je o spolupráci a domluvili jsme se na společném setkání, na kterém jsem je za pomoci předem připravených obecných dotazů vyzpovídala. Rozhovory trvaly všechny zhruba hodinu a půl a byly zaznamenány na diktafon. Poté následovalo zpracování získaných materiálů a vytvořila jsem další otázky, které přímo navazovaly a rozváděly předchozí rozhovory. Opět jsme se setkali a za pomoci diktafonu zodpověděli dotazy. Setkání tentokrát trvalo více než dvě hodiny a dotazy jsem v průběhu rozhovoru upravovala, aby bylo zjištěno co nejkonkrétnější. Po tomto setkání následovalo zpracování získaných materiálů. Po dalších třech měsících jsem se opětovně setkala se třemi respondenty, se kterými jsme probrali předešlé rozhovory, a s odstupem času jsem se zeptala na dotazy, které byly položeny minule.

²⁴ KATRŇÁK, T. Determinanty poklesu sňatečnosti v 90. letech 20. století v České republice, *Demografie* 46 (4), Praha 2004.

²⁵ ECKHARTOVÁ, D., ČÁPOVÁ, H. Šťěstí přeje osamělým, *Respekt* 2000 (37), Praha 2000.

²⁶ <http://www.czso.cz/>

²⁷ <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/>

²⁸ <http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6003369EC/File/41320539.pdf>

²⁹ <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/F6002AC9D6/File/411303a3.pdf>

V případě respondenta č. 3 byl k poslednímu rozhovoru použit internet a služba *Skype*, poněvadž byl respondent mimo Českou republiku. Rozhovory trvaly více než hodinu a utvrdily předešlé výpovědi. V ostatních případech byly uskutečněny rozhovory vždy ve veřejných zařízeních (kavárny, vinárny, ...). Tři nejzajímavější přepisy výpovědí jsem uvedla v příloze.³⁰ Tento zkoumaný vzorek je malý na to, aby mohl být brán za relevantní, avšak pomohl dokreslit získané teoretické informace a nastínit je v praxi.

³⁰ Viz. příloha – *Přepis rozhovorů s vybranými „singles“ respondenty*

2. Singles

2. 1. Typologie a vývoj vymezení *singles*

Pojem *singles* nemá v českém prostředí vhodný ekvivalent. Z tohoto důvodu budu tento termín používat v původním znění, popřípadě pak v termínu „*nesezdání*“, pokud se bude jednat o jedince žijící v určité formě nemanželského partnerského vztahu.

Zkoumání problematiky *singles* dalo vzniknout celé řadě definicí a kategorizací, které se pokusily klasifikovat a rozčlenit tuto sociální skupinu. V 70. a 80. letech byli v západní společnosti za *singles* bráni jedinci, kteří kohabitovali dlouhodobě v jedné domácnosti v nesezdaném svazku a dále také osoby, jež vyznávaly ještě více otevřené formy soužití.³¹ Tato úroveň vztahu se stala kritériem pro výzkum a definici R. Staplese, jenž rozdělil způsob lidského života do pěti skupin:³²

1. *Free-floating unattached* (nezakotvení, nepřípojení) – Jedinci, jež jsou bez závazků. Dávají přednost stýkání se s partnery formou náhodných schůzek, jež jsou nejčastějším typem kontaktů.
2. *Open-couple relationship* (otevřený partnerský svazek) – Je to otevřený vztah, jež je relativně stálý, avšak kromě stálého partnera může zahrnovat také další romantické, či sexuální partnery.
3. *Close-couple relationship* (uzavřený partnerský svazek) – Je to uzavřený vztah, v němž jsou romantické a sexuální potřeby naplňovány pouze stálými partnery.
4. *Singles v jedné domácnosti* – Soužití dvou partnerů, kteří se dohodli na společném soužití, či už jsou i zasnoubení.
5. *Accommodationalist* (solitér) – Jedná se o dočasný či permanentní život jednotlivce, který obývá svůj domov sám. Často je tento způsob života přisuzován starším osobám.

Tato klasifikace poukazuje na úrovně vztahů. Kromě takovéto kategorizace lze dále *singles* rozčlenit podle situace, která tuto sociální skupinu přivedla k jejich životní strategii. Tuto typologii používal J. P. Stein a dnes patří mezi klasickou vědeckou a pravidelně používanou

³¹ MAREŠ, P., POTOČNÝ, T. *Modernizace a česká rodina*, Sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15. – 17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, Barrister and Principal, Brno 2003, S. 226

³² STAPLES, R. *The World of Black Singles: Changing Patterns of Male-Female Relationships*, Westport: Greenwood 1981, S. 44-45

terminologii. Stein rozčlenil *singles* podle toho, zda si svůj status dobrovolně vybrali, nebo nedobrovolně vyplynul z jejich životní situace. A dále také jestli je tento stav dočasný, nebo stabilní. Rozdělení vypadá následovně:³³

1. *Dobrovolní dočasní singles* – Většinou se jedná o mladé jedince. Zatím nesezdání / rozvedení, kteří svůj sňatek / opětovný sňatek odkládají na později. Hledání životního partnera pro ně není prvořadé. Dávají přednost své potřebě svobody a seberealizace.
2. *Dobrovolní stabilní singles* – Jedinci, spokojení se svým nesezdaným stavem. Sdílejí společnou domácnost se stejně smýšlejícím jedincem, bez vidiny manželství. Dále sem patří skupiny lidí, kteří z nějakého důvodu nemohou sňatek uskutečnit. (kněží a členové / členky náboženských řádů, vychovatelky v SOS vesničkách, ...)
3. *Nedobrovolní dočasní singles* – Jedná se o mladé, starší, či nikdy nesezdané jedince, jež se snaží aktivně si najít životního partnera, ale zatím se jim to nepodařilo.
4. *Nedobrovolní stabilní singles* – Povětšinou starší, rozvedení / ovdovělí / nebo stále nesezdaní, kteří původně chtěli manželství, ale z různých důvodů se jim to nepodařilo.

Jak vyplývá z předchozích typologií, existují různá kritéria pro dělení *singles*, avšak v průběhu vývoje problematiky, vyvstávají otázky. Patří kohabitace jedinců, jež je až na oficiální manželský slib totožná s manželským svazkem, stále ještě k soužití *singles*, nebo už společenský a kulturní vývoj naší společnosti toto soužití považuje za oficiální alternativní formu k manželství, jež je z nejrůznějšího důvodu pro jedince výhodnější než právní manželství? Studie M. Tomáška se k této problematice vyjadřuje:

„Přestože v současných bádáních je nesezdané soužití (kohabitace) spíše chápáno jako bezprostřední alternativa nahrazující nebo předcházející manželství, stále se nesezdané soužití mnohdy jeví jako bližší a podobající se více singlovství než manželství (například – menší pravděpodobnost sdílení příjmů a plánování dětí). V podmínkách, kdy kohabitace je obecně brána jako pozitivní zkušenost, lze předpokládat, že rozšiřující se nesezdané soužití s sebou nesou i nárůst pozitivních postojů k singlovství.“³⁴

³³ STEIN, J. P. (ed.) *Single Life: Unmarried Adults in Social Context*, St. Martin's Press, New York 1981, S. 10-11

³⁴ MAREŠ, P., POTOČNÝ, T. *Modernizace a česká rodina*, Sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15. – 17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, Barrister and Principal, Brno 2003, S. 227

Je známo, že se definování pojmu *singles* může odvíjet od otevřenosti, či úplné nepřítomnosti vztahů, ale mnohem zajímavější může být motivace a důvody, pro které se jedinci rozhodnou pro obecně uznávaný způsob života této sociální skupiny. J. Jandourek ve svém *Úvodu do sociologie* definuje *singles* takto:

„Pojem *singles* označuje jedince, kteří nechtějí vstoupit do manželství, protože jim život o samotě v zásadě vyhovuje. Motivací je především větší možnost věnovat se kariéře, osobním zálibám, možnost vstupovat do více sexuálních vztahů.“³⁵

Tato definice podporuje obecnou představu, jež je nejmarkantněji znázorněna americkými seriály *Sex ve městě*³⁶ a *Ally McBealová*³⁷. V těchto pořadech jsou *singles* veřejnosti představováni jako mladí, krásní a úspěšní lidé, kteří přes den tvrdě pracují a jsou úspěšní ve svých oborech a večer tráví svůj čas v módních nočních podnikcích, kde se stýkají se stejně smýšlejícími, úspěšnými přáteli. Toto nastínění života *singles* do jisté míry potvrzuje Jandourkovu definici. Na druhou stranu ne vždy je obraz této sociální skupiny takto „exkluzivní“. Trochu jiný pohled na mladé, svobodné jedince lze nalézt v americkém filmu *Singles*,³⁸ jež velmi nenuceně ukázal život amerických nesezdaných na několika krátkých příbězích ze života. V tomto případě tito lidé už nebyli tak krásní, ani úspěšní a jejich život nebyl tak „záviděníhodný“, jako v předchozích případech. V českém prostředí byli veřejnosti filmoví *singles* výrazněji ukázáni v roce 1996, ve filmu *Šeptej*³⁹ a zvláště pak se dostali do veřejného povědomí díky Ondříčkově dalšímu filmu, *Samotáři*⁴⁰ z roku 2000.

Zhruba ve stejnou dobu se o tuto problematiku začali více zajímat i odborné kruhy. Nyní se nejuceleněji *singles* věnuje sociolog Marcel Tomášek, který definuje tuto sociální skupinu takto:

„Singles ... lidé nežijící v páru, žijící bez životního partnera. Podstatnou část této skupiny tvoří relativně mladí lidé mezi 25 až 40 lety, kteří se více méně dobrovolně rozhodli žít delší dobu bez partnera proto, aby mohli rozvíjet jiné než rodinné strategie.“⁴¹

³⁵ JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*, Portál, Praha 2009, S. 23

³⁶ <http://www.csfd.cz/film/69730-sex-ve-meste/>

³⁷ <http://www.csfd.cz/film/70012-ally-mcbealova/>

³⁸ <http://www.csfd.cz/film/15519-singles/>

³⁹ <http://www.csfd.cz/film/7065-septej/>

⁴⁰ <http://www.csfd.cz/film/7064-samotari/>

⁴¹ http://www.genderonline.cz/download/Rocnik04_1-2_2003.pdf

Tato definice se velmi podobá tomu, jak se definují čeští *singles* na svých oficiálních webových stránkách (www.singles-film.cz):

„Single je osoba, která z různých důvodů, ať již dobrovolně či nedobrovolně, volí, nebo je donucena okolnostmi žít život o samotě, tedy bez partnera. Do této kategorie spadají relativně mladí lidé ve věku 25 až 40 let, kteří žijí po delší dobu bez partnera a rozvíjejí jiné než rodinné životní strategie. Čeština zatím pro ně nemá vhodný ekvivalent. Slovo singles by se dalo přeložit jako nezadaní nebo bydlící sami.“⁴²

Úskalí všech výše zmíněných typologií je v nedostatečném rozčlenění a jejich vzájemnému prolínání. Některé varianty lidského žití nelze jednoznačně zařadit. Jedná se například o ženy, které udržují dlouhodobě vztah se ženatým mužem, nebo o mladé muže, udržující vztah se starší vdanou ženou. Jsou svobodní, ale nejsou sami. V dnešní společnosti existuje celá řada mezilidských a partnerských vztahů, které mají celou řadu prvků životního stylu *singles* a přesto do typologie této sociální skupiny nepatří. „Víkendové“ manželství je prvním z nich. Manželé jsou, většinou z pracovních důvodů, nuceni žít odděleně a setkávají se pouze o víkendech, volných dnech, a když jim to jejich pracovní harmonogram umožní. Druhou formou manželství, v němž bychom mohli nalézt prvky *singlovství* jsou tzv. „zelené vdovy“. Tento termín je poměrně nový a objevil se se sociální a hospodářskou proměnou v české společnosti. Od devadesátých let 20. století se stalo trendem a sociální prestiží postavit si dům v tzv. „satelitní“ zástavbě, která byla stavěna okolo větších měst. Tato „městečka“ jsou dnes spíše problémem, než výhodou. Muži – manželé – dojíždějí za prací do měst a zanechávají své ženy po celé dny doma. Tyto manželky nenalézají v domě mimo město dostatek motivace a uplatnění a často trpí depresi. Prakticky žijí život svobodných žen, které se utápějí v přebytku a nejsou schopné si najít životní uplatnění.

Poslední kategorií alternativních vztahů, které se těžko dají zařadit, jsou tzv. „vztahy na dálku“, kdy se vztah podobá výše zmíněnému „víkendovému“ manželství.

Všechny výše zmíněné varianty manželství / partnerství ukazují na rozpor mezi tradičním pojetím manželství a současným stavem této problematiky. A taktéž sociální skupina *singles* ukazuje tento rozdíl. Tito jedinci vědomě prodlužují svobodný život, ve kterém odpovídají pouze sami za sebe a věnují se vlastní seberealizaci, kterou stavějí nad potřebu dlouhodobého partnerského soužití.

⁴² <http://www.singles-film.cz/?p=nasepostavy>

2. 2. Historický vývoj *singles*

Pokud se na *singles* budeme dívat jako na sociální skupinu, jež si zvolila, ať už dobrovolně, či nedobrovolně, svůj způsob života, můžeme nahlédnout také na její historický vývoj. Ačkoliv se zdá, že historie *singles* sahá pouze do několika minulých desetiletí, není tomu tak. V obecném slova smyslu existovali *singles* osoby již od nepaměti. Ať už se jednalo o svobodné, nikdy neprovdané muže a ženy (staré mládence a panny, členy a členky řeholních řádů), status se podobal dnešnímu, avšak zásadním způsobem se lišil všeobecný názor a sociální a kulturní postavení svobodných jedinců. Pohled na nesezdané byl také ovlivněn genderově. Obecně řečeno, vždy bylo pohlíženo na svobodné ženy hůře, než na svobodné muže.

V období 19. století došlo k velkému nárůstu počtu neprovdaných žen. Být svobodnou ženou, nebo dokonce svobodnou matkou bylo v této době vnímáno silně negativně. Postavení takovéto ženy se rovnalo statusu „vyděděnce“. Na rozdíl od žen, u mužů byl tento status tolerován a často i z ekonomických důvodů podporován. Převládal všeobecný model, kdy muž nejprve nasbíral zkušenosti, získal dostatečné množství finančních prostředků a teprve potom se ženil. Na rozdíl od žen, které se nezřídka vdávaly ve velmi mladém věku. S historickým vývojem však i přes všechny tyto okolnosti docházelo k neustálému nárůstu *singles*.⁴³

Ve druhé polovině 20. století docházelo k pozvolnému uvolňování společenského prostředí a zvyšování vzdělanosti u žen. Toto vedlo k postupnému zvyšování ženského sebevědomí a možnosti sehnat si lépe placenou práci. Taktéž objev dokonalejších forem antikoncepce, a díky tomu i lepší kontrole početí, zlepšil postavení žen a přispěl k pozvolnému proměňování všeobecného názoru na *singles*. Nevyhnutelnost manželství a všeobecně špatné mínění o nesezdaných jedincích se přesouvá do pozice tolerování a v současné době dokonce do fáze, kdy je způsob života *singles* brán jako naprosto legitimní způsob života, který je v dnešní společnosti často i idealizován a ukazován jako zajímavý a přínosný.⁴⁴

Na rozdíl od minulosti, dnes se situace zrcadlově proměnila. Dříve bylo u ženy běžné vdávat se okolo věku plnoletosti. Starší žena, okolo třiceti let věku, byla často stigmatizována

⁴³ SCHWARTZ, M. A., SCOTT, B. M. *Marriages and Families: Diversity and change*. 3. vydání, Prentice Hall, New Jersey 2000, S. 19-22

⁴⁴ http://www.genderonline.cz/download/Rocnik04_1-2_2003.pdf

a prohlašována za „starou pannu“, kterou nikdo nechce. Dnes je tomu právě naopak. Stigmatizována bývá častěji mladá dívka, jež se vdává hned po dosažení plnoletosti. Takový svazek bývá označován jako sňatek z nutnosti a nerozumu. A to právě proto, že k němu často dochází z důvodu, že je dívka v jiném stavu. U mužů zůstává situace podobná jako na počátku 20. století. Bývá obvyklejší sňatek až v pozdějším věku, z ekonomických důvodů, kdy převládá všeobecná norma – muž zakládá rodinu až ve chvíli, kdy ji může ekonomicky zajistit. Při mém výzkumu jsem se setkala s manželstvím, do kterého vstoupil osmnáctiletý, nezaopatřený muž a právě z ekonomického důvodu a částečně z nevyzrálosti partnerů bylo toto manželství méně než po roce rozvedeno.

Historický a společenský vývoj vynesl v západní společnosti životní styl *singles* do popředí a tento způsob života se stal rozšířeným jevem. Avšak nebylo ovlivněno jenom veřejné mínění, ale i ostatní oblasti společnosti, což se potvrdilo ve chvíli, kdy na tento vývoj zareagoval ekonomický trh a přizpůsobil se mu, čemuž se bude věnovat samostatná kapitola.

2. 3. *Singles* – jejich motivace a životní styl

Motivace pro život *singles* a jejich životní styl, to jsou kritéria, podle kterých můžeme vnímat jedince z této sociální skupiny. Motivace patří mezi důležité aspekty, které formují jednotlivé podoby *singles*.

Pozitivní motivace lze rozdělit do čtyř oblastí – na psychologickou, sociální, kulturní a ekonomickou.⁴⁵ Do psychologických motivací patří případy, kdy jedinci odkládají hledání životního partnera, aby uspokojovali své soukromé potřeby, jako je cestování a studium. Stejně tak v ostatních oblastech je hlavní seberealizace. Ať už se jedná o sociální interakci s větším počtem potenciálních partnerů, nebo o ochotu věnovat se plně práci, kdy se nevylučuje časté stěhování, nebo zahraniční stáže, aby bylo dosaženo vyššího finančního ohodnocení.

Skupina, která je obsažena v pojmu *singles*, je velmi heterogenní, avšak spojují je společné aspekty, které se v mnoha případech také navzájem prolínají a překrývají.

⁴⁵ http://cwx.prenhall.com/bookbind/pubbooks/schwartz/medialib/sch_sc07.html

Mary Ann Schwartz a Barbara Marliene Scott rozdělily, ve své knize *Marriages and Families: Diversity and Change, singles* na kategorie podle životního zaměření a motivace. Toto dělení vypadá následovně⁴⁶:

1. *Supportive* – Jedná se o jedince, kteří se primárně ve svém životě snaží pomáhat. Uplatnění nalézají v profesích, jež se zaměřují na prospěšné činnosti (školství, charita, sociální služby, ...)
2. *Passive* – Tito jedinci se vyznačují malou sociální interakcí. Nejčastěji tráví svůj čas o samotě. Svůj život aktivně neposunují kupředu a jejich pohled na svět je spíše negativní.
3. *Activists* – Jedinci spadající do této kategorie jsou sociálně a politicky velmi aktivní. Neustále se snaží s vlastním přispěním ovlivňovat a tvořit sociální prostředí. V této aktivitě nalézají životní uspokojení.
4. *Individualistic* – V tomto případě se jedná o jedince, kteří neustále usilují o osobní rozvoj a autonomii. Ke svému osobnímu růstu potřebují vlastní soukromí a nezávislost.
5. *Social* – Lidé, kteří jsou považováni za členy této skupiny, jsou opakem skupiny druhé – *Passive*. Aktivně se podílejí na mnoha sociálních interakcích. Málokdy bývají o samotě a hlavní náplní jejich života jsou přátelé a nejrůznější sociální a kulturní aktivity.
6. *Professional* – Tato skupina jedinců často bývá ztotožňována se stereotypem *singles*. Jedná se o osoby, jejichž hlavní životní náplní je práce, které věnují všechnu svou energii, čas a často se s ní i ztotožňují.

Tato typologie předpokládá, že je jedinec členem pouze jediné skupiny, ale při bližším pohledu je zřejmé, že tomu tak není. Lidské potřeby a stereotypy se navzájem prolínají a vytváří komplexní osobnost nositele. Tyto *singles* proto v reálném prostředí lze zařadit do více skupin najednou.

Ačkoliv tato sociální skupina primárně aktivně nehledá stálého partnera, s nímž by v nejbližší době uzavřela sňatek, drtivá většina *singles* dodává, že motivace k manželství v budoucnu nevyklučuje, ba naopak, většina mladých jedinců (25 let a výše) s touto změnou

⁴⁶ SCHWARTZ, M. A., SCOTT, B. M. *Marriages and Families: Diversity and change*. 3. vydání, Prentice Hall, New Jersey 2000, S. 199-203

statusu počítá, což bylo zmapováno například při tvorbě dokumentu *Singles*⁴⁷, který vznikl v roce 2008 a je uměleckým kamerovým záznamem rozhovorů vybraného vzorku mladých českých *singles*. Autorka dokumentu vytvořila okruhy dotazů, které těmto respondentům položila a jejich odpovědi zaznamenala na kameru. Natáčení se účastnilo pět respondentů. Dvě ženy a tři muži, ve věkovém rozmezí 24 až 32 let.⁴⁸

Styl, jenž je přisuzován *singles* má stejně jako i jiné životní styly své pozitivní, ale také negativní stránky. V mladém věku tyto pozitiva převažují. Osobní svoboda, finanční a společenská nezávislost, možnost si sám rozhodovat o svém volném čase, ... Avšak s příchodem let se pohled na tento způsob života mění. Životnímu stylu *singles* se systematictěji věnoval Peter Stein, jež vytvořil tzv. faktory pro a proti (push and pull factors). Z tohoto výzkumu dále vychází Nijole Benocraitis, která ve své knize *Marriages and Families – Changes, Choices and Constrains*, porovnála výhody života *singles*, s výhodami manželství.⁴⁹ Životní styl *singles* umožňuje větší volnost, soukromí, nezávislost, rozmanitost sexuálních zkušeností, proměnlivý životní styl, poznávání nových zajímavých lidí s odlišnými zálibami a zájmy. Důležitým pozitivem je také ekonomická nezávislost, samostatnost bez zodpovědnosti za partnera, či děti. Na rozdíl od toho, manželství poskytuje sounáležitost partnerů, stálého a spolehlivého partnera, lásku, společné zájmy, spojení finančních prostředků, společenské uznání manželství a péče o děti a uspokojí také potřebu být součástí rodiny.⁵⁰

Toto srovnání dvou životních stylů odráží stereotypní názory na *singlovství* a manželství. Nelze však zaručit, že životní styl *singles* a manželství bude fungovat přesně podle tohoto modelu. V obecném slova smyslu platí, že největším rozdílem mezi manželstvím a *singles*, je u svobodných jedinců větší míra seberealizace bez odpovědnosti za další osoby a ve většině případů také soběstačnost, která je velkým pozitivem. *Singlovství* je životním stylem, kdy je často jedinec nezávislý nejenom po sociální a finanční stránce, ale také psychologicky a kulturně. Tento způsob života je v mnoha ohledech atraktivní a snadno se mu přivyká. Avšak v pozdějším věku se může stát problémem. Jak sami *singles*

⁴⁷ <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10169620929-singles/20856226633/>

⁴⁸ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169620929-singles/20856226633/>

⁴⁹ BENO CRAITIS, N. *Marriages and Families – changes, choices and constraints*, Prentall Hall, New Jersey 2002, S. 195

⁵⁰ http://cwx.prehall.com/bookbind/pubbooks/schwartz/medialib/sch_sc07.html

přiznávají, po letech, kdy žijí jako *singles*, je velmi obtížné změnit způsob života a myšlení. Sžívání se s partnerem je pak mnohem složitější, než kdyby do partnerského soužití vstoupil jedinec rovnou ze svého původního rodného bydliště. V tomto případě si totiž nestihne zvyknout na život v jednočlenné domácnosti a je pro něj jednodušší ustoupit a tolerovat odlišnosti budoucího partnera. S postupem času si každý *singles* vytvoří svůj životní stereotyp, na kterém se stane „závislým“ a jakýkoliv zásah do tohoto procesu mu způsobuje problémy. Způsob bydlení je zajímavým jevem, přes který lze na *singles* pohlížet. V USA tuto problematiku rozdělili na čtyři kategorie.⁵¹

1. *Income* – Příjmy hrají výraznou roli při výběru bydlení. V roce 1996, v USA činil průměrný příjem ženské jednočlenné domácnosti 16.398 dolarů. Na rozdíl, mužská jednočlenná domácnost v průměru disponovala s 27.266 dolary. Na tomto příkladu je patrné, že platové ohodnocení svobodných mužů a žen rozhodně nebylo rovnocenné.
2. *Support Networks* – tzv. podpůrná podpora. *Singles* jsou svým způsobem života více vystaveni působení pocitu osamění. Reagují na to několika způsoby. Buď si vytvoří silné přátelství, nebo zůstanou úzce napojeni na svou rodinu. Není výjimkou, když jedinec, muž, či žena, okolo třiceti let věku stále bydlí s rodiči. Stejně tak není výjimkou mladý člověk, okolo osmnácti let věku, který velmi záhy opouští rodinu, aby bydlel ve společné domácnosti s povětšinou stejně starými jedinci. Dalším klíčovým faktorem, který zabraňuje pocitu osamění, je rodičovství, které *singles* volí, nezávisle na tom, jestli mají životního partnera.
3. *Life Satisfaction* – Řada vědeckých výzkumů potvrdila, že lidé žijící v manželství jsou spokojenější, než lidé žijící jako *singles*. Avšak v průběhu času vyvstává otázka, jestli tomu stále tak je. Zvláště pak se tato problematika stává aktuální při pohledu na vysokou rozvodovost, která všeobecně panuje v Evropě, Českou republiku nevyjímaje.
4. *The Never-Married in Later Life* – Nikdy nesezdaní v pozdějším věku. V roce 1998 bylo v USA 1.4 milionů lidí nad 65 let věku, kteří se nikdy v životě neoženili. Tyto osoby však o sobě tvrdí, že se necítí osamělí. Ve většině případů, hlavně u žen, nebydleli sami, ale se svou rodinou a svým chováním se vyhnuli problematice života po smrti svého životního partnera.

⁵¹

http://cwx.prenhall.com/bookbind/pubbooks/schwartz/medialib/sch_sc07.html

2.4. Veřejné mínění a proměna všeobecných názorů

I přesto, že došlo v naší společnosti ke společenským a kulturním změnám, stále zůstávají, a to především v tradičním prostředí obvykle představovaném vesnicí, zažitá stereotypní názory na *singles*. Taktéž se zachoval rozdílný přístup ke svobodným mužům a ženám. Hluboce zakořeněný kulturní vzorec, „muž – samec – živitel“, „žena – matka – starost o domácnost a děti“ je na mnoha místech dodnes platný. Díky těmto tradičním představám je pohled na *singles* ženu složitější. Často se stává, že se názor veřejnosti na nesezdanou, samostatně žijící třiceti a výše letou nezávislou ženu, stává spíše negativním. Může na ni být od okolí působen nátlak, aby se konečně provdala a založila rodinu. Tento jev je spojován také s fyziologickými změnami jejího těla, tzv. „tikot biologických hodin“. Tyto projevy mohou vést k odklonu od životního stylu *singles* a intenzivnímu hledání stálého partnera, se kterým by bylo možné zplodit potomstvo. Na tento dvojí metr jsem narazila i při zpovídání respondentů. Respondentka č. 2 k tomu řekla toto:

„Mám spoustu dobrých přátel a ti mě chápou a podporují, ale abych řekla pravdu, okolí mě nepřijímá úplně kladně. Třeba to nemyslí zle, ale je mi nepříjemné to neustálé vyptávání, kdy se konečně vdám a budu mít děti. Dřív to bylo hodně časté. Teď už méně, ale o to víc cítím, ty pohledy... Beze slov říkají: 'To je ta stará svobodná sousedka. Nemá děti! Není vdaná!' Vadí mi to. Kdybych byla muž, nikdo by se nad tím nepozastavoval. Podívejte se na George Clooneyho. Je mu padesát, je svobodný, je bez závazků a všichni to na něm obdivují. Kdyby byl žena, nebylo by to tak. Rozčiluje mě, že se říká, jaká jsme svobodná společnost, ale tenhle dvojí metr je tady pořád. Pochybuju, že se to někdy změní.“⁵²

V dnešní společnosti stále ještě často přetrvává názor, že manželství je vhodnějším způsobem partnerského soužití a potažmo způsobem života. Je to zajímavý jev, když vezmeme v úvahu vysoké procento rozvodovosti. Avšak názor na život *singles* je dnes taktéž pozitivní, hlavně ze strany mladší populace.

Socioložka Z. Uhdeová se věnuje problematice *singles* a to hlavně z pohledu genderových studií. K veřejnému mínění řekla toto:

„Přestože jsou *singles* stigmatizováni méně, než tomu bylo dříve, jejich volba je vnímána jako dvojnásobná a nahlížena spíše v negativním světle. V pozdějším věku jsou předmětem

⁵² Respondentka č. 2

stereotypních úvah a jejich rozhodnutí nevstoupit do manželství je vnímáno jako selhání snahy vdát se / oženit se.⁵³

V případě, že je *singles* muž, je veřejné mínění vůči takové osobě benevolentnější a jejich kritika je mírnější. Muž je v mládí podporován, aby budoval svou kariéru a sebevzdělával se. Pokud se do určitého věku neožení a stále vyznává styl *singles*, pro určitou skupinu žen se může stát dokonce zajímavějším, než ostatní muži. Takovýto jedinec je většinou ekonomicky soběstačný, věnuje se svým zájmům, má životní zkušenosti a pro potenciální partnerky je zajímavý svou „nedostupností“. U mužů neexistuje tzv. „tikot biologických hodin“. Jejich reprodukční cyklus nezaniká tak brzy jako u žen. A proto nejsou nuceni se do určitého věku rozhodnout, jakým směrem se bude nadále ubírat jejich život. I díky tomu jim veřejné mínění tolik nevyčítá, že si zvolí život bez dlouhodobé životní partnerky.

Kromě rozdílů mezi pohlavími, existují také odlišnosti ve vnímání *singles*, které se proměňují v závislosti na věku svobodných jedinců. Obecně platí, že v mládí je jejich styl života brán pozitivně a takovéto osoby jsou podporovány v soukromém rozvoji a seberealizaci. *Singles* studují, cestují, získávají životní zkušenosti, hledají kvalitní a dobře placené zaměstnání. S postupem času se více začínají objevovat dotazy, kdy se tento nesezdaný stav změní a čím jsou *singles* starší tím více se objevuje negativních postojů ze strany okolí.

2.5. Mezilidské vztahy a *singles*

Mezilidské vztahy a interakce s okolím jsou pro *singles* velmi důležité. Jsou obranou proti pocitu osamělosti. Původní představy o *singles* evokovaly osamělého člověka, jež postrádá jakékoliv sociální svazky, ale opak je pravdou, což dokládají i výpovědi, které jsem sesbírala z rozhovorů s respondenty.

„Jsem hodně extrovertní a mám velkou spoustu přátel. Díky našemu webu⁵⁴ se můžu potkávat se spoustou lidí, co jsou jako já. Mám spoustu zálib a ne všechny se mnou sdílí můj partner. A tak se nevážu na jednoho člověka, ale napíšu svým přátelům. Mám kamaráda na

⁵³ UHDEOVÁ, Z. Sociologie rodiny – sociologie genderu – sociologie výzkumu, *Gender, rovné příležitosti, výzkum 4. (1-2)*, Praha 2003, S. 15-19

⁵⁴ www.prijdapotkej.cz

kolo, s jiným chodím do divadla, taky mám přítele, co je zapálený do lyžování a tak spolu každou zimu jezdíme na hory.“⁵⁵

Interakce s přáteli je pro *singles* důležitá a k seznamování a komunikaci s ostatními lidmi využívají jak přímé linky, jako jsou společné aktivity, návštěvy, výlety, seznamování se v zábavních podnicích aj., tak linky nepřímé, kam lze zařadit například sociální sítě a webové stránky zaměřené na *singles*. Moderní technologie umožňují *singles* kontaktovat stejně smýšlející jedince a tím urychlují seznamování a tvorbu přátelských svazků. Nejedna webová stránka nabízí nejrůznější možnosti vyžití a umožňuje sdílení sociálních hodnot. Ať už se jedná o seznamku, či stránku, na které lze nalézt partnera pro volnočasové aktivity. Nejznámější zdroj nových kontaktů ze sociální skupiny *singles*, jež jmenovali i někteří respondenti, je www.pridapotkej.cz, webová stránka, která má ve svém heslu toto: „aktivity pro mladší nezadané a jejich přátele“. Avšak i pro starší *singles* může být stránka bohatým zdrojem zábavy a nových kontaktů. Tento web je již déle než dva roky v provozu. Registrovalo se na něj více než 3500 členů, kteří se zde mohou kontaktovat se stejně smýšlejícími lidmi, a lze zde nalézt pozvánky na nejrůznější akce. Na stránce jsou pravidelně uveřejňovány fotografie. Ať už soukromé, či dokumentární, z konaných akcí.⁵⁶ Ještě známější a také velmi oblíbené, nejenom mezi *singles*, jsou sociální sítě, jako je www.facebook.com nebo www.lide.cz. Obzvláště první jmenovaná webová stránka v současnosti ovlivňuje komunikaci mezi lidmi téměř po celém, hlavně západním, světě. Po registraci na tuto sociální síť máte možnost podle jmen a přezdívek pátrat po svých přátelích a vytvářet si nové známosti. Existuje mnoho jedinců, kteří na tomto webu doslova „žijí“ a zveřejňují každý detail svého života. Nejenom *singles* vyhovuje tento způsob komunikace, avšak skrývají se v něm i úskalí, jako je například psychická závislost, odtržení od reality, možnost výskytu nebezpečných jedinců, na jednu stranu velká anonymita, ale na druhou stranu také možnost ztráty soukromí. V minulosti, kdy se při komunikaci využíval pouze telefon a pošta, bylo s porovnáním se současností, obtížnější komunikovat a domlouvat si schůzky a aktivity. V dnešní společnosti, kdy existuje internet a mobilní telefony tento problém odpadá, ale vytváří se nový, kdy se vše řeší přes moderní media. To má dopad na mezilidské vztahy, které se zrychlují, odosobňují a technika v nich může sloužit jako jediný způsob komunikace. V tomto virtuálním prostředí se téměř každý snaží prezentovat co nejlépe, ale není výjimkou, když jsou tyto informace zkreslovány a okolí je klamáno.

⁵⁵ Respondentka č. 2

⁵⁶ www.pridapotkej.cz

Kromě přátelských vztahů si *singles* budují i silné rodinné vazby. Rodina je pro tyto jedince důležitou podpůrnou „sítí“, která jim, stejně jako přátelství, pomáhá překonávat těžkosti spojené s tímto způsobem života. Modely výchovy a chování si přenášejí do svého budoucího života. Nelze objektivně říci, jestli prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá, má vliv na volbu životního stylu *singles*. U jedné respondentky jsem se setkala s touto výpovědí:

„Má matka mě vychovávala sama. ... Matka si prošla dost nepříjemným rozvodem a zařekla se, že už se nikdy nevdá a to jí i vydrželo. Stýkala se s muži, ale nikdy je u nás nenechala ani jednu noc přespat. Bylo to pouze naše území, kam cizí chlap nesměl. Tohle chování mi vážně imponovalo. I dnes, ve svých letech, je to krásná, okouzlující ženská, po které se muži otočí. Studuje univerzitu třetího věku a cestuje. Nevěřím, že by byla takhle aktivní, kdyby se vdala. A tohoto se bojím i já. Že se usadím a přestanu si svůj život užívat. Dostanu se do rutiny a z pohodlním. Toho nechci nikdy dosáhnout.“⁵⁷

Tato výpověď ukazuje obecnou představu o *singles*. Pocit, že pokud se jedinec usadí, nebude moct rozvíjet své aktivity tak, jak by mu to samotnému vyhovovalo. *Singles* vyhledávají interakci s ostatními, ale bez potřeby toho, aby jim tyto vztahy zasahovaly do jejich naplánované budoucnosti.

„Mám spousty žen. (smích) Stýkám se se spoustou přátel. Některé z nich jsou ‚kamarádky s výhodami‘, jestli mi rozumíš. A takhle mi to vyhovuje. Jim se líbí, když je vezmu na dobré jídlo, na dovolenou. Já jsem rád, když na mě netlačí a nemají potřebu plánovat budoucnost.“⁵⁸

Vesmět preferují *singles* existenci ve vlastním zázemí, kde si mohou rozhodovat jen sami za sebe, ale je také poměrně běžné, aby svobodný jedinec, který už by mohl být nezávislý a zařídit si vlastní domácnost, stále ještě žije s rodiči. V minulosti to byl běžný jev, protože pro jednoho člověka bylo ekonomicky značně nákladné, pořídit si vlastní obydlí, a proto zůstávali s rodiči a odcházeli až ve chvíli, kdy si zakládali vlastní rodinu. V současnosti je situace odlišná a svobodný člověk si může dovolit podnájem, na který je schopen si vydělat. Ale i přesto existuje poměrně dost jedinců, kteří přispívají na chod domácnosti a z nejrůznějších důvodů zůstávají žít u rodičů, či prarodičů.

⁵⁷ Respondentka č. 2

⁵⁸ Respondent č. 3

2.6. *Singles* a sex

Obecně se o *singles* traduje, že jejich svobodný způsob života jim umožňuje navázat mnohem více sexuálních svazků než je tomu u jedinců svázaných manželstvím nebo dlouhodobým partnerským soužitím. Je to samozřejmě do jisté míry pravda. K této problematice je zapotřebí podrobné šetření, pro které zatím nebyl prostor. A proto se tato kapitola bude věnovat spíše stereotypům a bude doplněna několika výpověďmi respondentů.

Respondenti k této problematice hovořili a každý na to měl názor. První respondent, muž, k tomu řekl toto:

„Je mi skoro padesát a už jsem toho hodně zažil, ale že bych měl pocit, že jsem si nějak výrazně užíval a měnil partnerky jenom proto, že jsem byl svobodný, to si nemyslím. Vždy, když jsem tělesně někoho potřeboval, nějaká přítelkyně se našla, ale rozhodně to nebyl co večer, to jiná.“⁵⁹

Zajímavý postřeh jsem zaznamenala od respondentky č. 2. I když žije s partnerem, považuje se za *singles*. K problematice sexu však říká toto:

„Mám spousty přátel – mužů, ale jsem s nimi pouze platonicky. Můj partner ve mě může mít stoprocentní důvěru. Pokud mám partnera, jsem mu věrná. To je základ toho, že nám to tímto způsobem může fungovat. Pokud bych do toho zatáhla tělesno, zkomplikovalo by se to.“⁶⁰

Představa, že si *singles* více užívají sexuálních vztahů, se týká více mladých jedinců, kteří se snaží nasbírat co možná nejvíce životních zkušeností a taktéž se nebojí experimentovat. Nebrání se vztahům na jednu noc a také jsou více otevření k nejrůznějším sexuálním zážitkům, včetně homosexuálních. Respondenti zmiňují, že nemusí brát ohled na city jiných a přijímají nabízené možnosti a výzvy. Mohou se rozhodovat sami za sebe, aniž by komukoliv museli něco vysvětlovat, nebo žádat o souhlas.

V pozdějším věku se *singles* spíše usazují a navazují sexuální svazky uvážlivěji. Taktéž jsem se setkala s případy, kdy si takoví jedinci našli stejně smýšlejícího partnera, se kterým sice nesdíleli společnou domácnost, ani vztah, avšak udržovali do jisté míry stabilní a déle trvající intimní svazek. Tento svazek může v některých případech přerůst na regulární

⁵⁹ Respondent č. 1

⁶⁰ Respondentka č. 2

partnerský svazek, ve kterém však partneři nežijí v jedné domácnosti, ale mají každý své vlastní zázemí. V tomto případě se jedná o tzv. „*mingle*“⁶¹.

2.7. *Singles* ve městě a na vesnici

Filmový dokument režisérky Eriky Hníkové⁶² poukazuje na důležitý jev současné doby. Ukazuje, jak se žije *singles* jedincům na vesnici. Na rozdíl od *singles* žijících ve městě, kteří mají v mnoha ohledech snadnější cestu ke svému životnímu stylu, na vesnici bývá často situace mnohem složitější. Nejenom, že zde absentují služby, možnosti životního nebo pracovního uplatnění, zábavy a například specializovaných obchodů, nejdůležitějším rozdílem bývá veřejné mínění. Dokument *Nesvatbov*⁶³ tuto problematiku mapuje ve středně velké slovenské vesnici Zemplínske Hámre, avšak stejné prostředí bychom mohli nalézt také v nejrůznějších vesnicích u nás. Základním problémem bývá zažitá představa, že každý by se měl co nejdříve oženit / vdát a zplodit potomka. Pokud je někomu okolo třiceti a stále je svobodný, stává se terčem pomluv a snah tento stav změnit. Tak, jak ukazuje dokument Eriky Hníkové, tito vesničtí *singles* jsou atakováni snahami o seznámení se se stejně „postiženými“ jedinci z vedlejších vesnic. Starosta Zemplínske Hámre se dokonce uchyluje k přesvědčovacími metodám, jako jsou vysoké finanční odměny za každé nově narozené dítě v manželském svazku. Vyzývá k uzavření manželství přes veřejný rozhlas aj.⁶⁴ Samozřejmě, v tomto případě se jedná o extrémní projevy, ale obecně lze říci, že nátlak na *singles* bývá na vesnici výrazně větší, než na jedince, žijící ve městech. Má to samozřejmě několik důvodů. Jeden nemalý může být, stejně jako v Zemplínske Hámre, stárnutí a úbytek obyvatel, které zapříčiňují nebezpečí zániku vesnice. Dalším důvodem bývá také tzv. „žití všem na očích“. Převaha staršího obyvatelstva, kde se všichni znají a stýkají, převládá tradiční představa, že manželství je nejdůležitějším životním krokem a tak je na něj i pohlíženo. Je pak přirozené, že někdo, kdo tuto představu neplní, se vystavuje nesouhlasu a pomluvám ze strany své rodiny i okolí. Toto se stalo mému respondentovi, který k tomu řekl toto:

⁶¹ z angličtiny – „přidružit se“

⁶² <http://www.nesvatbov.cz/>

⁶³ <http://www.nesvatbov.cz/>

⁶⁴ <http://www.nesvatbov.cz/>

„Tady⁶⁵ nikdo neřeší, jestli jsi svobodný, gay, lesba, je jim to jedno. Neodsuzují tě. V Česku a hlavně u nás doma, to mám na talíři pořád. Jsem rád, že jsem odešel pryč. Nebavilo mě pořád poslouchat, že se mám oženit a dát jim vnoučata. Jsem ještě mladý. Chci toho v životě spoustu dokázat.“⁶⁶

Tato výpověď je typická a často se v obměnách opakuje. Respondentka č. 2 k tomu řekla toto:

„Mám kamarádku, která pochází z východního Slovenska, z malé vesničky. Kolikrát si stěžovala, že kdykoliv přijede domů za svou rodinou, musí si vyslechnout, jak nemorální život vede, když se ještě ve svých třiceti sedmi letech nevdala. Dokonce jí i sháněli manžela.“⁶⁷

Obecně lze potvrdit, že život *singles* na vesnici bývá složitější než ve městě. Ve městě je počet *singles* poměrně vysoký a způsob života anonymnější. Proto se často stává, že jedinci, vyznávající aktivně způsob života dobrovolných *singles*, se stěhují do měst, které jim nabízejí více možností uplatnění a kde se vyhnou manipulaci ze strany jak rodiny, tak i přátel z vesnice. Město netrpí problémy, které ohrožují vesnice. Vyšší počet obyvatel dává jedincům svobodu a anonymitu. *Singles* zde mají možnost na sobě aktivně pracovat a není výjimkou i v dospělém věku studovat vysokou školu, či jezdit na delší zahraniční stáže.

2.8. *Singles* a jejich vliv na ekonomický trh

V Evropě je *singlovství* rozšířeným jevem. Přispělo dokonce už i k aktivní proměně ekonomického prostředí. Tato změna je patrná na nabídce služeb, surovin a výrobků, které jsou určeny pro *singles*. Ať už se jedná o jedno-porcové pokrmy, které se objevily jako první, až po speciální vany, pračky, myčky a dokonce i postele a nábytek. Nejedna osvědčený výrobce se čím dál více uchyluje k prodeji specializovaných produktů, jež jsou určeny pro jednočlenné domácnosti. Sama jsem se s tímto jevem setkala ve chvíli, kdy jsem si zařizovala nové bydlení a zmiňuje se o této problematice také jeden z mých respondentů.

⁶⁵ pozn. autorky: v Anglii

⁶⁶ Respondent č. 3

⁶⁷ Respondentka č. 2

„V obchodech dřív byly zvýhodněné hlavně velké balení potravin. Když jsem je koupil, tak se často zkazily, protože jsem je nestíhal jíst. Teď už mám možnost kupovat menší balení a taky jsem si pořídil menší pračku a myčku na nádobí. Velmi mi to zpříjemnilo život.“⁶⁸

Singles ovlivňují trh, ale i trh ovlivňuje *singles*. Je důležité zmínit, že stále přetrvává poměrně vysoká pořizovací cena. Tyto výrobky svou cenou dokonce často přesahují i větší výrobky. Tento jev se projevuje ve všech oblastech. Od pořizovací ceny vybavení domova, až po cenu jednolůžkového pokoje v hotelu. *Singles* jsou v českém prostředí stále ještě finančně diskriminováni. A tato situace, zdá se, ještě nějaký čas potrvá, poněvadž trh reaguje na poptávku a zvyšující se počet samostatně žijících a ekonomicky soběstačných jedinců a snaží se této situaci maximálně využít.

Jakým způsobem ovlivňují *singles* společenské uspořádání? To je otázka, kterou nelze nepoložit, ale jak na ni lze objektivně odpovědět?

Je nepřehlédnutelným faktem, že *singles* se stávají lákavým artiklem při manipulaci s lidskými potřebami. Nejenom ve filmech a seriálech (*Sex ve městě*⁶⁹, *Gossip girl*⁷⁰, *Džungle rtěnek*⁷¹ aj.), ale i v reklamách, jsou *singles* ukazováni jako mladí, spokojení a úspěšní lidé. Jejich životní styl je idealizován a nabízen jako způsob, jak se stát také úspěšným a spokojeným. Tyto manipulace ovlivňují hlavně mladou generaci teenagerů, která se tento zidealizovaný způsob života snaží napodobovat, často s nepříjemnými vedlejšími efekty, jako je sexuální promiskuita a povrchnost partnerských vztahů.

2.9. *Singles* a budoucnost - dopad na vývoj společnosti a kultury

Kam fenomén *singles* bude v budoucnu směřovat a nakolik ještě ovlivní vývoj naší společnosti a kultury? Může záliba v tomto životním stylu přinést starost o tradiční manželství, které by mohlo ve své původní podobě zaniknout?

V cizině se této problematice věnují vědci již řadu desetiletí, avšak v českém prostředí je výzkum stále ještě ve svých začátcích. Vývoj se však v posledních letech výrazným

⁶⁸ Respondent č. 1

⁶⁹ <http://www.csfd.cz/film/69730-sex-ve-meste/>

⁷⁰ <http://www.csfd.cz/film/231989-super-drba/>

⁷¹ <http://www.csfd.cz/film/228273-dzungle-rtenek/>

způsobem urychluje a *singles* se dostávají do popředí zájmu, jak ze strany vědců, tak ze strany veřejnosti. Otázka: 'Jsi *single*?' , se stala frekventovanějším termínem než dříve používané slovo „svobodná“ / „svobodný“. Tyto dva termíny změnily svůj význam. Termín *single* v této otázce znamená dotaz, zda je dotyčný bez stálého životního partnera. Termín „svobodný / svobodná“, by ve větě ‚Jsi svobodný / svobodná?‘ vyjadřovala pouze zákonný status, čili jestli je jedinec svobodný, nebo již vstoupil do manželství, ale již nic nevyovídá o tom, jestli tato osoba má nějakého dlouhodobého životního partnera.

Singles lze definovat podle jejich rodinného statusu, podle jejich rezidenční situace, či motivace. Počet „typických *singles*“⁷², kteří jsou svobodně motivováni pro tento způsob života a jsou v něm spokojeni, není tak vysoký, jak uvádějí statistiky Českého statistického úřadu⁷³, který ve svých výpočtech nesleduje motivace jedinců, ale jejich bytovou situaci. Stárnutí naší populace je všeobecně známým faktem a je běžné, že lidé ve stáří, po úmrtí životního partnera, zůstávají žít o samotě. Avšak není vhodné, aby tito samostatně žijící jedinci byli srovnáváni s mladými *singles*, kteří takto samostatně žijí z vlastní vůle.

Situace okolo zániku instituce tradičního manželství není tak vážná, jak bývá někdy uváděno. Pokud se jedná o mladé *singles* (25 – 35 let), všichni se shodně zmiňují, že se manželství nevyhýbají a rozhodně ho nepovažují za přežitek. Svorně se shodli, že svatbu plánují do pěti, deseti let. Tento akt ale závisí na osobě, se kterou by do tohoto svazku vstoupili. Lze sledovat, hlavně ze strany žen, zvýšení nároků na životního partnera. Potencionální manžel / manželka musí splňovat spoustu nejrůznějších kritérií. Požadavky jsou kladeny převážně na inteligenci, společenskou úroveň, finanční soběstačnost, porozumění, zkušenosti aj. Vhodný partner by měl být „dokonalý“. Tak jak se o něm mluví v seriálu *Sex ve městě*, „Pan Božský“. Většina respondentů, jež jsem v rámci této práce vyzpovídala, se shodla, že dokud takového partnera nenaleznou, raději zůstanou sami, než by slevili ze svých nároků. Avšak lze sledovat proměnu těchto názorů ve věku okolo čtyřiceti let a výše. Zde jsem se setkala s názory, a to opět spíše u žen, že z nároků na muže nakonec slevily, ale přesto si životního partnera nenalezly, protože si až moc navykly na určitý způsob života, který jim bránil v soužití s novou osobou ve svém příbytku:

⁷² Obecná představa o „*singles*“. Mladí, ekonomicky soběstační jedinci, kteří povětšinou bydlí sami, nebo příbytek sdílejí se stejně smýšlejícími jedinci a dlouhodobě nepreferují hledání životního partnera a déle trvající partnerský vztah.

⁷³ <http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6003369EC/File/41320539.pdf>

„Přešla mi čtyřicítka a já si uvědomil, že už bych třeba mohl začít nějakou životní partnerku hledat, ale ona nějak nepřišla. Sice jsem se s někým chvíli stýkal, ale když jsem ji vzal na čas ke mně do bytu, měla potřebu začít mi měnit mé zažité tempo a to mi strašně vadilo.“⁷⁴

Na životě *singles* lze vidět řadu aspektů, které pomáhají k individuálnímu uspokojení. Tento styl života umožňuje jedincům zažít situace a nasbírat zkušenosti, které by v takové podobě v manželství, nebo trvalém partnerském svazku nebyly možné. Jedná se například o časté stěhování, ať už za prací nebo za individuálním rozvojem. Avšak existují i závažná úskalí. Způsob života *singles* má atraktivitu, na kterou si člověk může snadno navyknout, ale hůře se z tohoto stylu života dostává ven. Tento návyk se dá s nadsázkou přirovnat k závislosti na droze. Každý si myslí, že ji má pod kontrolou a kdykoliv s ní může přestat, ale po čase zjistí, že to není tak snadné a změnit tento stav je obtížným a dlouho trvajícím procesem s nejasným koncem. Někteří dokonce doznají, že už nejsou schopni tento stav zvrátit. Jak řekl jeden z mých respondentů:

„V určitém věku, bylo to asi okolo čtyřicítky, jsem o tom hodně uvažoval a přemýšlel jsem, jestli mi životní partnerství nechybí a jestli bych s tím neměl něco udělat, ale už jsem si natolik zvyknul na to, jak jsem žil, že jakákoliv změna mi vadila a vyváděla mě z mého zažitého komfortu. A tato nepohoda a stres mě vždycky odradily od partnerství. Jsem už zkrátka starý mládenec a tak to i zůstane.“⁷⁵

2. 10. *Singles* a potomstvo – bezvýchodnost životní situace v pozdním věku?

S oddalováním manželství a životního partnerství, se odsunuje i plánování potomstva. V některých případech se dokonce může stát, a často se tak i u starších žen děje, že tuto hranici pro mateřství odsunou natolik, že je početí dítěte problematické a někdy už dokonce nerealizovatelné. Tzv. „tikotu biologických hodin“ jsou si ženy vědomy a z výpovědi mých respondentek také vyplývá, že tuto otázku řeší. Co život *singles* a děti?

Způsob života *singles* upozaduje mateřství na méně důležité místo, avšak nejčastěji s příchodem třicátých narozenin, se žena dostává na rozcestí, kde si musí zvolit, co ona

⁷⁴ Respondent č. 1

⁷⁵ Respondent č. 1

a mateřství. V případě *singles* ženy, postrádající životního partnera je několik možností. Buď se takové ženě podaří nalézt odpovídajícího partnera, který splní její nároky, a navážou spolu déle trvající vztah, ze kterého vzejde potomstvo. Nebo žena na vhodného partnera nenarazí a rozhodne se pro mateřství sama. V průběhu svého výzkumu jsem se dostala do kontaktu se ženou, 37 let, jež nabídla svému známému padesát tisíc korun za to, že ji oplodní, aniž by si následně v budoucnu kladl jakékoliv otcovské nároky na zplozeného potomka. Tato úmluva měla být stvrzena smlouvou, kterou měla žena připravenou. Samozřejmě, zde se jedná o extrémní případ, ale rozhodně nelze zlehčovat obtížnost případného mateřství v pozdějším věku ženy.

Na druhou stranu, pokud k mateřství nedojde a muž / žena zůstanou po celý život žít jako *singles*, ať už dobrovolně, či nikoliv, nelze si nepoložit otázku, co se stane, až takovýto jedinec zůstane na stáří sám? Nebude trpět samotou? Jsou na toto úskalí života *singles* připraveni? Podle mého šetření jsou si respondenti této možnosti vědomi, avšak si ji, hlavně v mladším věku, nepřipouštějí. Většina z nich navazuje dlouhodobá přátelství a udržují si úzký kontakt s rodinou. V případě mého respondenta č. 1 se objevil promyšlený plán, jak osamocení ve stáří zabránit:

„Už před několika lety jsem se zapsal do pořadníku na domov důchodců. Je to tam pěkné. Bydlení v samostatném bytě, nepřetržitý asistenční dozor, který na požádání přijde a pomůže, všechny služby jsou blízko. Myslím, že můj standart života tam neutrpí. Myslím, že takhle mi to i víc vyhovuje. Vydělal jsem si dostatek peněz, abych si důchod užil v pohodlí a dostatku. A to je pro mě důležitější, než mít rodinu, být nemohoucný a zůstat jim na krku.“⁷⁶

Stáří o samotě je určitě problematické. Avšak až budoucnost ukáže, nakolik bude tato problematika u *singles* vážná. Zajímavá otázka je viděna v tom, nakolik se liší život ve stáří u celoživotních *singles* a u osob, jež prožily život v manželství a až na stáří zůstaly sami. Osoby, které nebyly na život o samotě připraveny, tuto změnu vnímají hůře než *singles*, pro které je žít o samotě přirozené.

⁷⁶ Respondent č. 1

3. Závěr

Bakalářská práce obsahuje tematické okruhy, které se věnují každá určitému úseku života *singles* jedinců. Ať už se jedná o motivace, životní styl, mezilidské vztahy, či sexuální oblast.

Na počátku se tato práce věnovala typologii a vymezení sociální skupiny *singles*. Bylo zde zmíněno několik typologií a definic, které v průběhu zkoumání této problematiky vznikly. Jednalo se například o typologii podle R. Staplese⁷⁷, který rozdělil způsob lidského života do pěti skupin. 1. *Free-floating unattached* (nezakotvení, nepřipojení), 2. *Open-couple relationship* (otevřený partnerský svazek), 3. *Close-couple relationship* (uzavřený partnerský svazek), 4. *Singles v jedné domácnosti*, 5. *Accommodationalist*. V této terminologii je poukázáno na úrovně partnerských vztahů. Od tradičního partnerského svazku, kdy jedinci žijí v uzavřeném partnerském vztahu, ve kterém jsou milostné potřeby uspokojovány pouze stálými partnery, přes otevřenější formy soužití, až po život tzv. *solitéra*, který bývá častý u starších osob. J. P. Stein⁷⁸ svou definici *singles* rozčlenil podle statusů dobrovolnosti / nedobrovolnosti a také podle kritéria zda je tento stav trvalý, nebo dočasný.

V České republice se problematika *singles* výrazněji objevila v průběhu 90. let 20. století, i když samotní *singles* v nejrůznějších podobách existovali už od nepaměti. *Singles* lze definovat ze tří hledisek: 1. *zákonného rodinného statusu*, 2. *způsobu bydlení*, 3. *motivací*, které jedince vedou k tomuto specifickému způsobu života. Zákonný status určuje oficiální status jedince, který může mít poznačen v občanském průkazu. Způsob bydlení ovlivňuje jeho způsob života. Motivace jsou pak důležité pro určení dobrovolnosti existence v tomto životním stylu.

Obecně lze říci, že *singles* jsou lidé, kteří z nejrůznějších důvodů žijí bez dlouhodobého partnerského vztahu. Tyto jedince můžeme rozdělit do několika skupin. Vhodné dělení vidím to, jež vytvořil J. P. Stein⁷⁹. První skupinu – *dobrovolní stabilní singles* – tvoří mladí i starší *singles*, kteří si tento životní styl zvolili sami a hodlají si ho podržet po celý život. Mohou sem patřit například i členové církevních organizací, homosexuálové, či lidé, kteří si

⁷⁷ STAPLES, R. *The World of Black Singles: Changing Patterns of Male-Female Relationships*, Westport: Greenwood 1981, S. 44-45

⁷⁸ STEIN, J. P. (ed.) *Single Life: Unmarried Adults in Social Context*, St. Martins's Press, New York 1981, S. 10-11

⁷⁹ STEIN, J. P. (ed.) *Single Life: Unmarried Adults in Social Context*, St. Martins's Press, New York 1981, S. 10-11

zvolili jinou, pro ně důležitější, životní náplň. Další skupina – *dobrovolní dočasní singles* – je tvořena spíše mladými jedinci, kteří si svobodně život *singles* vybrali, avšak tento stav je jen dočasný a do budoucna plánují nalézt si životního partnera, vstoupit s ním do manželství a založit rodinu. Tato skupina je nejpočetnější a také se nejvíce obměňuje. Třetí skupinu – *nedobrovolní stabilní singles* – tvoří ve větší míře starší jedinci, ale mladí nejsou výjimkou. Způsob života bez partnera si dobrovolně nezvolili. Naopak, počítají / počítali s partnerským vztahem, ale z nejrůznějších důvodů tohoto stavu nejsou schopni dosáhnout. Poslední skupina – *nedobrovolní dočasní singles* – nejsou s tímto stavem „spokojeni“, ale do budoucna není vyloučeno, že se tento stav změní. Tito jedinci se aktivně snaží nalézt životního partnera.

Počet *singles* u nás stále narůstá. Má to hned několik důvodů a přispívá k tomu také společenský, kulturní a politický vývoj v naší zemi, který se zásadně změnil po roce 1989. Klade se větší důraz na osobní rozvoj, vzdělání a jiné životní motivace. Hledání životního partnera, zvláště v mladším věku, není prioritou. Preferuje se uspokojování osobních potřeb a stupňují se nároky na potenciálního manžela / manželku, což je výrazněji vidět u *singles* žen, které na muže kladou mnohem vyšší požadavky, než tomu bylo v minulosti.

Avšak tento způsob života má také svá úskalí. Mezi ty největší patří situace, do kterých se dostávají *singles* ve vyšším věku, kdy si natolik zvyknou na určitý životní styl, že nejsou schopni se přizpůsobit existenci v partnerském svazku. Tento stav se podobá závislosti na droze. Lehko se mu přivyká, ale velmi těžko se ho zbavuje a v některých případech už se nedá zvrátit. Dalším úskalím je rodičovství, které je v životním stylu *singles* upozaděno a oddalováno, až může nastat situace, že k němu nikdy nedojde.

Životní styl *singles* je však stále ukazován jako „exkluzivní“ a „lákavý“. A to jak ve filmech, tak ve sdělovacích prostředcích. Díky tomu se u nás proměnilo veřejné mínění a všeobecné názory na život těchto jedinců. Výzkum ukázal, že i přes velké uvolnění, existují stále velké rozdíly mezi názory na *singles* muže a *singles* ženy. Na muže je stále pohlíženo shovívavěji a je to u nich bráno jako více běžné, než u žen. Muži *singles* jsou obecně považováni za atraktivní, sebevědomé a úspěšné jedince, kteří si vybrali tento způsob života a maximálně z něj těží. Naopak na ženy *singles*, zvláště ve vyšším věku, veřejné mínění pohlíží méně shovívavě a takovéto ženy jsou neustále upozorňovány na svůj stav a jsou jim kladeny otázky na manželství a mateřství. U těchto žen je předpokládáno, že s tímto stavem nejsou spokojeny a jejich okolí se jim snaží „pomoci“ dostat se z něj ven.

Dobrovolní *singles* však nebývají se svou situací nespokojeni. Vůbec nemusejí trpět pocitem samoty. Svůj život vyplňují aktivitami, bohatým společenským životem a silným poutem k rodině, ze které pocházejí. *Singles* se obklopují přáteli a aktivně vyhledávají nové kontakty prostřednictvím moderních médií a sociálních sítí.

V kapitole *Singles* a sex bylo zmíněno několik stereotypů okolo této problematiky. O *singles* koluje stereotypní představa, že jsou sexuálně nevázaní a někdy až „promiskuitní“. Obecně lze říci, že *singles* jedinci nemusejí brát ohled na partnera, a proto mají možnost experimentovat a měnit partnery podle jejich uvážení a potřeby. Záleží pak na jedinci, jak svého nezávazného způsobu života využít. Ve starším věku se *singles* spíše usazují a své sexuální svazky navazují uvážlivěji, než tomu je v mladším věku. Není vyloučeno, že si ve starším věku tito jedinci najdou stejně smýšlející osobu, se kterou udržují dlouhodobý intimní svazek.

Na *singles* bylo v kapitole *Singles* ve městě a na vesnici pohlédnuto také z demografického úhlu. Je jisté, že život *singles* na vesnici je obtížnější než v městském prostředí. Na vesnici je běžnější tzv. „žití všem na očích“ a není výjimkou, že jsou na takovoto nesezdané jedince „dělány tlaky“, aby tento způsob života změnili. Tradiční model partnerského soužití je zde stále brán jako vhodný způsob života a se zvyšujícím věkem *singles* jedinců je po těchto osobách tento model žádán. Ve městě je větší anonymita a taktéž jsou zde optimálnější podmínky pro *singles* život.

Výrobci nejružnějších spotřebičů a firmy zprostředkovávající služby už zaznamenali tuto společenskou proměnu a stoupající počet *singles*, a na trhu se stále častěji objevují výrobky, které jsou přímo směřovány na tyto jedince. Ať už se jedná o malé ledničky, pračky, postele, či balení potravin, stále jsou tyto produkty výrazně dražší, než běžný sortiment.

V průběhu studia problematiky *singles* jsem se dostala k několika zajímavým variantám partnerského soužití. Ve všech případech se nejednalo o tuto sociální skupinu, avšak tato soužití měla některé prvky, které patří k definicím stylu života *singles*. Patří sem například: 1. „víkendová“ manželství, 2. vztahy na dálku, 3. „zelené“ vdovy, 4. tzv. „mingle“⁸⁰. V prvním a třetím případě se jedná o manželství, v němž se partneři setkávají méně, než je tomu u „tradičního“ manželského modelu. V prvním případě žijí partneři z profesního důvodu na dvou rozdílných místech. Navštěvují se jen o víkendech a volných dnech. Tzv. „zelené“ vdovy žijí ve finančním nadbytku, ale svého manžela potkávají jen sporadicky. Vztahy na

⁸⁰ z angličtiny – „přidružit se“

dálku jsou složitým partnerským svazkem, kdy se partneři po velmi dlouhou dobu nestřetávají a k vzájemné komunikaci využívají moderní technologie a internet. Pod posledním termínem se skrývá existence dvou partnerů, kteří jsou v trvalém vztahu, ale každý bydlí ve vlastním příbytku a do budoucna neplánují tuto situaci změnit. I když sem tyto vztahy na první pohled nepatří, pomohly v lepší orientaci v rozdělení *singles* a popisu specifik jejich stylu života.

Může se zdát, že stoupající počet *singles* povede k zániku instituce manželství, avšak není pravděpodobné, že k takovéto situaci dojde. I přes „modernost“ života *singles*, většina takto žijících mladých jedinců manželství, nebo dlouhodobé partnerské soužití, v budoucnu, plánuje a počítají také s potomky. Životní styl *singles* je dočasnou formou lidské existence a instituce manželství je chápána jako vhodná forma soužití v dalších fázích života.

4. Bibliografie

4. 1. Seznam použité literatury

BARTOŇOVÁ, D. *Cenzové domácnosti jedinců v České republice v poslední třetině 20. století*, *Demografie* 47 (2), Praha 2005.

BENOCRAITIS, N. *Marriages and Families – changes, choices and constraints*, Prentall Hall, New Jersey 2002.

ECKHARDTOVÁ, D., ČÁPOVÁ, H. Štěstí přeje osamělým, *Respekt* 2000 (37), Praha 2000.

FIALOVÁ, L. Trendy ve sňatkovém chování obyvatelstva České republiky ve 20. století, *Demografie* 47 (2), Praha 2006.

FORMANOVÁ, L. *Fenomén singles v České republice*, Diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra geologie, Olomouc 2010.

HAMPLOVÁ, D. Názory na manželství a rodinu mladých svobodných lidí v roce 1997, *Demografie* 42 (2), Praha 2000.

JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*, Portál, Praha 2009.

KATRŇÁK, T. Determinanty poklesu sňatečnosti v 90. letech 20. století v České republice, *Demografie* 46 (4), Praha 2004.

KRÁL, V. *Single ženy současnosti – kvalitativní výzkum*, Diplomová práce, FSV UK, Praha 2009.

MAREŠ, P., POTOČNÝ, T. *Modernizace a česká rodina*, Sborník prezentací na sympoziu pořádaném ve dnech 15. – 17. října 2003 Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, Barrister and Principal, Brno 2003.

MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. Vydání. Slon. Praha 2006.

RABUŠIČ, L. O současném vývoji manželského a rodinného chování v České republice. *Demografie* 38 (3). Praha 1996.

RABUŠIČ, L. Polemicky k současným změnám charakteru reprodukce v ČR. *Demografie* 39 (2). Praha 1997.

SCHWARTZ, M. A., SCOTT, B. M. *Marriages and Families: Diversity and change*. 3. vydání, Prentice Hall, New Jersey 2000.

SKUPNIK, J. *Antropologie příbuzenství*, Slon, Praha 2010.

STAPLES, R. *The World of Black Singles: Changing Patterns of Male-Female Relationships*, Westport: Greenwood 1981.

STEIN, J. P. (ed.) *Single Life: Unmarried Adults in Social Context*, St. Martins's Press, New York 1981.

TOMÁŠEK, M. Singles a jejich vztahy: kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České republice, *Sociologický časopis 42 (1)*, Praha 2006.

TOMÁŠEK, M. Singles v České republice: o aktuálně probíhajícím výzkumu. *Gender, rovné příležitosti – výzkum*, SoÚ AV ČR, Praha 2003.

UHDEOVÁ, Z. Sociologie rodiny – sociologie genderu – sociologie výzkumu, *Gender, rovné příležitosti – výzkum 4. (1-2)*, Praha 2003.

4. 2. Seznam použitých internetových zdrojů

CAMPBELL, L. D. *Singles / Never married persons, Social and Historical Context of Singlehood*. [On-line: prosinec 2010] Dostupné z:

<<http://family.jramk.org/pages/1582/Singles-Never-Married-Persons-Social-Historical-Context-Singlehood.html>>

Český statistický ústav. [On-line: prosinec 2010] Dostupné z:

<<http://www.czso.cz/>>

Český statistický ústav *Pohyb obyvatelstva v Českých zemích 1920-1997*. [On-line: prosinec 2010] Dostupné z:

<<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/>>

Český statistický ústav *Složení domácností podle velikostních skupin obcí a podle hlavních charakteristik*. [On-line: prosinec 2010] Dostupné z:

<<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6003369EC/File/41320539.pdf>>

Český statistický ústav *Úroveň vzdělání obyvatelstva ČR podle výsledků sčítání lidu v roce 2001*. [On-line: prosinec 2010] Dostupné z:

<<http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/F6002AC9D6/File/411303a3.pdf>>

Oficiální webová stránka „singles“ – *Definice „singles“*. [On-line: prosinec 2010] Dostupné z:

<<http://www.singles-film.cz/?p=nasepostavy>>

GRUNLAN, S. A. *Marriage and the Family*. [On-line: listopad 2010] Dostupné z:

<<http://books.google.com/books?id=CUo18orb1LwCapg=PA99adq=staples+types+of+singlesahl=csPPA99,M1>>

HERTEL, J., SCHULTZ, A. Et al. *Social Perception of Single People*. [On-line: listopad 2010] Dostupné z:

<http://www.tuchemnitz.de/phil/psych/professuren/diffpsy/oeffiles/artikel/Herteletal_22306social%20perception%20of%20singles.pdf>

RADIMSKÁ, R., TOMÁŠEK, M. *Singles – nový životní styl a jeho genderová specifika v České republice*. [On-line: leden 2011] Dostupné z:

<http://www.genderonline.cz/download/Rocnik04_1-2_2003.pdf>

SCHWARTZ, M. A. *Nonmarital lifestyles*. [On-line: květen 2011] Dostupné z:

<http://cwx.prenhall.com/bookbind/pubbooks/schwartz/medialib/sch_sc07.html>

TOMÁŠEK, M. *Naše blízké vztahy a společenské demokratizační změny*. [On-line: březen 2011] Dostupné z:

<http://www.genderonline.cz/download/Rocnik04_3-4_2003.pdf>

TOMÁŠEK, M. *Konec tradiční rodiny? Od tradiční rodiny k singles a zpět k jiným vztahům*. [On-line: srpen 2011] Dostupné z:

<<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=290&lst=106>>

Ally McBealová. Seriál [On-line: leden 2011] Dostupné z:

<<http://www.csfd.cz/film/70012-ally-mcbealova/>>

Singles. Film [On-line: leden 2011] Dostupné z:

<<http://www.csfd.cz/film/15519-singles/>>

Partnerské vztahy aneb návod na přežití. Pořad České televize [On-line: leden 2011]
Dostupné z:

<<http://www.ceskatelevize.cz/chat/chat.php?id=846>>

Singles. Dokumentární film [On-line: leden 2011] Dostupné z:

<<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10169620929-singles/20856226633/>>

Singles. Dokumentární film [On-line: leden 2011] Dostupné z:

<<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169620929-singles/20856226633/>>

Džungle rtěnek. Seriál [On-line: leden 2011] Dostupné z:

<<http://www.csfd.cz/film/228273-dzungle-rtenek/>>

Gossip girl. Seriál [On-line: leden 2011] Dostupné z:

<<http://www.csfd.cz/film/231989-super-drbna/>>

Nesvatbov. Dokumentární film [On-line: leden 2011] Dostupné z:

<<http://www.nesvatbov.cz/>>

Šeptej. Film [On-line: leden 2011] Dostupné z:

<<http://www.csfd.cz/film/7065-septej/>>

Samotáři. Film [On-line: leden 2011] Dostupné z:

<<http://www.csfd.cz/film/7064-samotari/>>

Sex ve městě. Seriál [On-line: leden 2011] Dostupné z:

<<http://www.csfd.cz/film/69730-sex-ve-meste/>>

5. Seznam příloh

Přepis rozhovorů s vybranými *singles* respondenty

1. Respondent č. 1 – *Josef Č.*, strojní inženýr, 49 let
2. Respondent č. 2 – *Kateřina M.*, produkční, 38 let
3. Respondent č. 3 – *Přemysl D.*, manažer 27 let

Přepis rozhovorů s vybranými *singles* respondenty

1. Respondent č. 1 – *Josef Č.*, strojní inženýr, 49 let

Co Vám říká termín *singles*? Znáte ho? Ztotožňujete se s jeho obsahem?

Singles? Tento termín jsem už slyšel, ale nepoužívám ho. Já o sobě raději říkám, že jsem „starý mládenec z přesvědčení“ a teď už vlastně i z pohodlnosti. Neznám přesnou vědeckou terminologii, ale myslím, že z toho, co znám bych mohl patřit mezi ty *singles*.

Bydlíte sám, s rodinou? A máte / měl jste nějaký dlouhodobější vztah?

Já vám to řeknu takhle. Dlouho jsem žil s rodiči. Bylo mi hluboko po třicítce, když jsem začal bydlet sám a to jenom proto, že otec onemocněl, zemřel a matka se rozhodla žít v domě s pečovatelskou službou. Do té doby jsem neměl žádnou dlouhodobější „vážnou“ známost. Byl jsem zvyklý na ten standart, co byl doma a taky jsem měl vysoké nároky. Vždycky jsem chtěl, teď mi promiňte, „prdelatou prsatou modelku“. No, a když se na mě podíváte, je vám jasné, že na mě takové typy moc nešly, takže jsem se sem tam stýkal s ženami, ale ty mi nestály za to, abych o nich mohl říct, že to jsou mé partnerky. No a taky, jak jsem začal žít sám, tak se mi to hrozně zalíbilo. Zařídil jsem si byt přesně podle svých představ, užíval si svobody a těch možností, co mi poskytovala. Na nějaké partnerství jsem neměl pomýšlení. A tak šly roky a já jsem si na to hrozně moc zvyknul. Přešla mi čtyřicítka a já si uvědomil, že už bych třeba mohl začít nějakou životní partnerku hledat, ale ona nějak nepřišla. Sice jsem se s někým chvíli stýkal, ale když jsem ji vzal na čas ke mně do bytu, měla potřebu začít mi měnit mé zažité tempo a to mi strašně vadilo. Přiznávám, byl jsem kvůli tomu protivný, a ona mě pak brzo opustila. Od té doby žiju sám a tak nějak jsem si na to zvyknul. Ženská mi ani nechybí. Sice bych pořád chtěl tu prsatou dokonalou modelku, ale jsem realista. Chci mít svůj klid a jsem teď v takové fázi, že by mi vadila už i ta modelka.

Absentuje u vás rodina i životní partner. Nepocitujete samotu? Máte někoho, kdo je vám blízky?

Samotu ... no nevím ... to těžko říct. Samozřejmě, občas je mi líto, když se vrátím domů z práce a je prázdný byt. To víte, že by se mi líbilo tam někoho potkat, ale pak si sednu k televizi, udělám si na večeri, na co mám zrovna chuť a nic nedělám. A pak je mi fajn, že jsem sám a nikdo mi neříká: 'Tohle nejez, je to nezdravé, máš vysoký cholesterol' ... atd.

A najednou si řeknu, jaké mám štěstí, že si můžu dělat, co chci a nikdo mi to nevyčítá. No, a když mám chuť, pozvu si kamarády. Většinu mám už od gymnázia. Známe se roky, všichni už jsme plešatí, oni i ženatí, a tak povídáme, popijeme a já se před nima vytahuju, jak se mám dobře, oproti nim, „podpantoflákům“.

Takže, jak vás tak poslouchám, vy jste se svým stavem spokojený. Myslíte, že na vaše rozhodnutí měla vliv i vaše práce, která si vyžadovala spoustu času na služebních cestách? Pozn. Respondent byl v mladším věku velmi pracovně vytížen.

Ne, to si ani nemyslím. Sice jsem byl často pryč, ale na nějakou tu schůzku, nebo něco podobného jsem si čas našel vždycky. Možná, když o tom tak uvažuju, víc než práce, asi jsem měl problém s rodiči. Víte, dlouhou dobu byl můj otec nemocný a musel mít pokoj pouze pro sebe, protože v noci nemohl spát. No a já jsem bydlel v jednom pokoji s matkou. Dokážete si představit, jak by to dopadlo, kdybych si do takového prostředí přivedl ženskou. To by nepřekousla a já jsem se v té době nechtěl stěhovat. Byl jsem často pryč a servis matky mi z mé pohodlnosti vyhovoval. Teď, když už žiju sám a dívám se na to zpětně, divím se, že jsem to vydržel. V té době jsem neměl žádné soukromí. Pokud jsem se s některou ženou stýkal, bylo to vždycky venku, nebo u ní doma. Rodičům jsem ji nepředstavoval.

Podle toho, co mi říkáte, jste se svým stavem spokojený. Myslíte si, že Vaše motivace pro tento životní styl byla dobrovolná a co bylo její hlavní příčinou?

Ano, myslím si, že je tomu tak. Tento způsob života jsem si vybral sám. V určitém věku, bylo to asi okolo čtyřicítky, jsem o tom hodně uvažoval a přemýšlel jsem, jestli mi životní partnerství nechybí a jestli bych s tím neměl něco udělat, ale už jsem si natolik zvyknul na to, jak jsem žil, že jakákoliv změna mi vadila a vyváděla mě z mého zažitého komfortu. A tato nepohoda a stres mě vždycky odradily od partnerství. Jsem už zkrátka „starý mládenec“ a tak to i zůstane.

Co vy a sex? Říkal jste, že jste se se ženami stýkal. O singles se traduje, že díky své svobodě si více a častěji užívají sexu. Souhlasíte s touto obecnou představou?

(Smích) Kdyby to byla pravda, tak by asi všichni chlapi raději byli single. Ne, to nejde tak snadno říct. Je mi skoro padesát a už jsem toho hodně zažil, ale že bych měl pocit, že jsem si nějak výrazně užíval a měnil partnerky jenom proto, že jsem byl svobodný, to si nemyslím. Vždy když jsem tělesně někoho potřeboval, nějaká přítelkyně se našla, ale rozhodně to nebyl

co večer, to jiná. Na tohle jsem byl moc vybíravý a dnes už se to nestydím říct, i ne úplně prototyp svůdce žen.

Žijete v menším městě, které čítá něco okolo sto tisíc obyvatel. Myslíte si, že se nějak liší život „starého mládence“ ve městě a na vesnici? Pociťujete ze strany svého okolí nějakou averzi na váš stav, popřípadě tlak, abyste si přece jenom našel nějakou životní partnerku?

(Delší dobu přemýšlí.) Je možné, že to mají svobodní na vesnicích těžší. Já na sobě jsem ten tlak, hlavně ze strany mé matky, cítil hlavně v mladším věku, okolo třiceti. To jsem si musel vyslechnout mnoho popichování a otázek, kdy už do toho konečně „praštím“. Napřed mi to nevadilo, ale pak mi to bylo nepříjemné. Naštěstí si okolí brzy zvyklo a dnes už nikdo proti mému stavu nic nemá. Naopak, někdy mi ho i závidí.

Myslíte si, že způsob žití *singles* ovlivňuje nějak kvalitu života? Narážím hlavně na ekonomickou stránku. V poslední době se objevují výrobky přímo pro *singles*. Pračky, ledničky, pokrmy pro jednoho atd.

Toho jsem si taky všiml. Díky tomu, že žiju sám, mám víc času na své koníčky a jedním z nich je „výhodné“ nakupování. Abych vám to vysvětlil. Baví mě procházet nabídky obchodních řetězců, které nabízejí zaručeně nejlevnější ceny potravin. Já tady ty obchody projedu a ty suroviny nakoupím a mám dobrý pocit, že jsem ušetřil, i když to není pravda, protože na benzínu projedu mnohem víc, ale nemůžu si pomoci, baví mě to. V obchodech dřív byly zvýhodněné hlavně velké balení potravin. Když jsem je koupil, tak se často zkazily, protože jsem je nestíhal jíst. Teď už mám možnost kupovat menší balení a taky jsem si pořídil menší pračku a myčku na nádobí. Velmi mi to zpříjemnilo život.

Teď jste spokojený, ale co myslíte, že bude, až zestárnete? Nebude vám líto, že budete sám a nikdo se o vás nebude moct postarat?

Jak se mi blíží padesátka, o tomhle víc uvažuji. Ale nebojím se. Už před několika lety jsem se zapsal do pořadníku na domov důchodců. Je to tam pěkné. Bydlení v samostatném bytě, nepřetržitý asistenční dozor, který na požádání přijde a pomůže, všechny služby jsou blízko. Myslím, že můj standart života tam neutrpí. Myslím, že takhle mi to i víc vyhovuje. Vydělal jsem si dostatek peněz, abych si důchod užil v pohodlí a dostatku. A to je pro mě důležitější, než mít rodinu, být nemohoucí a zůstat jim na krku.

Co Vám řiká termín *singles*? Znáte ho? Ztotožňujete se s jeho obsahem?

Moc dobře ho znám a hrdě se k němu hlásím.

Ale nemáte náhodu doma partnera? Posledně, když jsme spolu hovořily, jste ho zmiňovala ...

Ano, to mám. (smích) Ale to vůbec nemění nic na tom, že se považuji za single. Nikdy neplánuju svatbu a zatím ani děti. Jsem hodně pracovně vytížená a to poslední, co chci, je přijít domů, kde jsou ukřičené děti a chlap, který sedí u televize a ptá se, co bude k večeři.

Ale takhle to přece nemusí být. Přece můžete narazit na muže, který je vnímavý, starostlivý, postará se o rodinu, i vám uvaří večeři.

(Opět smích) To bych ho opravdu ráda potkala. Ale ne, teď vážně. Můj současný partner je úžasný. Milý, vnímavý a starostlivý, přesně jak jste říkala, ale já vím, že i přes to všechno s ním nedokážu žít po celý zbytek života. Potřebuju pro svou existenci neustálou inspiraci. Zatím mě můj partner baví a inspiruje, ale až tuto inspiraci vyčerpám a naše soužití zevšední, bude muset pryč.

To je dost militantní názor. Ví o něm váš partner? Víte, nevím, jestli bych, být mužem, chtěla být vaší partnerkou.

Vím, že to zní hrozně a někoho to může pobuřovat, ale žiju život jednou a nechci ho promrhat v nefunkčním vztahu jenom proto, že se to tak sluší. Jsem upřímná. Můj přítel tohle všechno ví a je s tím smířený. Myslím, že nám to dokonce prospělo, protože se o to víc snaží, aby nám to společně klapalo. Nikdy se nenudím, a pokud ano, zavolám jinému kamarádovi nebo kamarádce a uděláme si vlastní program.

To jsem ráda, že na to narážíte. Co vy a okolí? Podporují Vás ve Vašem způsobu života, nebo pocítujete i negativní postoje?

Jsem hodně extrovertní a mám velkou spoustu přátel. Díky našemu webu (pozn. autorky: www.prijdapotkej.cz) se můžu potkávat se spoustou lidí, co jsou jako já. Mám spoustu zálib a ne všechny se mnou sdílí můj partner. A tak se nevážu na jednoho člověka, ale napíšu svým přátelům. Mám kamaráda na kolo, s jiným chodím do divadla, taky mám přítele, co je zapálený do lyžování a tak spolu každou zimu jezdíme na hory. Můj partner je spíš domácí,

klidný typ, tak jsem ráda, když se po tomhle všem k němu můžu přijít domů schoulit do náruče.

Jak vás tak poslouchám, vedete dost rušný život. Je právě tato svoboda vaší motivací pro život *singles*?

Určitě ano, ale nejenom to. Tak nějak to ve mně bylo už od malička. Má matka mě vychovávala sama. Bydleli jsme v malém bytě v centru Prahy. Ona byla hodně v práci, aby nás uživila, a já jsem měla svobodu. Hodně jsem v té době experimentovala. Nosila džíny a byla rebelka. I když už se teď tak šíleně neoblékám, to rebelství ve mně zůstalo. Matka si prošla dost nepříjemným rozvodem a zařekla se, že už se nikdy nevdá a to jí i vydrželo. Stýkala se s muži, ale nikdy je u nás nenechala ani jednu noc přespat. Bylo to pouze naše území, kam cizí chlap nesměl. Tohle chování mi vážně imponovalo. I dnes, ve svých letech, je to krásná, okouzující ženská, po které se muži otočí. Studuje univerzitu třetího věku a cestuje. Nevěřím, že by byla takhle aktivní, kdyby se vdala. A tohoto se bojím i já. Že se usadím a přestanu si svůj život užívat. Dostanu se do rutiny a zpohodlním. Toho nechci nikdy dosáhnout.

Dostatečně jste mi osvětlila svůj přístup k ostatním. Máte spoustu přátel a partnera. Co vy a sex? Vztahuje se Vaše svoboda i na tuto oblast?

Budete se asi divit, ale ne. Mám spousty přátel – mužů, ale jsem s nimi pouze platonicky. Můj partner ve mě může mít stoprocentní důvěru. Pokud mám partnera, jsem mu věrná. To je základ toho, že nám to tímto způsobem může fungovat. Pokud bych do toho zatáhla tělesno, zkomplikovalo by se to. Muži mají po sexu potřebu si ženu psychicky přivlastnit. Udělala jsem to v minulosti jen jednou a víckrát už nikdy. Milenec se z milého přítele, se kterým jsem chodila do kina, změnil na žárlivého maniaka. Neustále mi volal a obtěžoval i mého tehdejšího partnera. Tehdy jsem nepřišla jenom o milence, partnera, ale i spoustu nervů.

Nesouhlasíte tedy s všeobecně rozšířeným názorem, že *singles* si více užívají sexu s více různými lidmi.

To zase ne. S tímto názorem souhlasím. Zním spoustu takových lidí, ale jsou to spíš mladší lidi. Okolo třiceti let už je jich méně. Nevím, čím to je. Asi dostaneme rozum a začneme si užívat i něco víc než jenom sex. (smích)

Žijete ve velkém městě. Myslíte si, že to tady máte jednodušší, než *singles*, co žijí na vesnici?

To rozhodně! Mám kamarádku, která pochází z východního Slovenska, z malé vesničky. Kolikrát si stěžovala, že kdykoliv přijede domů za svou rodinou, musí si vyslechnout, jak nemorální život vede, když se ještě ve svých třiceti sedmi letech nevdala. Dokonce jí i sháněli manžela. Jsem ráda, že žiju, kde žiju a má matka mě naprosto chápe a naopak mě v mém rozhodnutí podporuje.

To chápu, ale co děti? Nebudou Vám v životě chybět? Přece jen, je Vám skoro čtyřicet. Biologické hodiny už určitě musely tikat.

(Smích) V jednu dobu docela bouřily, ale ustála jsem to. Děti ve svém životě nevyklučuju, ale pokud nepřijdou, nezhroutím se z toho. Stáje mám ještě čas. Madonna taky rodila až ve čtyřiceti a zvládla to. No, a kdyby to snad nakonec nešlo, můžu uvažovat o adopci. Možností je spousta.

Myslíte si, že byste mohla, stejně jako vaše matka, vychovávat dítě jako samoživitelka? Nechyběl by mu otcovský vzor? Zvláště u mužů, vyrůstajících pouze s matkou, to bývá problém.

Nevidím na tom nic špatného. Já jsem tak vyrostla a zvládla jsem to. Víím, že u kluků to může být jinak, ale kolem mě je spousta mužů a nepochybuju o tom, že s otcem mých dětí bychom nezůstali v kontaktu. Snažila bych se, aby mým dětem nic nechybělo.

Samozřejmě, jste finančně zajištěná a vašim dětem by po této stránce nic nechybělo, ale nemyslíte, že tímto modelem neúplné rodiny vychovááte další potencionální *singles*, kteří nebudou znát standardní formu rodiny a díky tomu se třeba také nikdy neožení?

(Delší dobu přemýšlí) Něco na tom asi bude. Je pravda, že díky tomu, jak jsem byla vychovaná, dívám se na manželství skepticky. Nepovažuju ho za důležité. Ale nebojím se, že by kvůli tomu mělo manželství jako instituce zaniknout. Vždycky se najde spousta lidí, pro které je tento papír důležitý.

Vraťme se k současnosti. Je vám 38 let. Jste svobodná, i když máte partnera, žijete naplno a stýkáte se se spoustou lidí. Co vaše okolí? Dává vám najevo, co si o vašem způsobu života myslí? Setkala jste se s nějakými tlaky, které by se vás snažily manipulovat k manželství a rodině?

Mám spoustu dobrých přátel a ti mě chápou a podporují, ale abych řekla pravdu, okolí mě nepřijímá úplně kladně. Třeba to nemyslí zle, ale je mi nepříjemné to neustálé vyptávání, kdy

se konečně vdám a budu mít děti. Dřív to bylo hodně časté. Ted' už méně, ale o to víc cítím, ty pohledy... Beze slov říkají: 'To je ta stará svobodná sousedka. Nemá děti! Není vdaná!' Vadí mi to. Kdybych byla muž, nikdo by se nad tím nepozastavoval. Podívejte se na George Clooneyho. Je mu padesát, je svobodný, je bez závazků a všichni to na něm obdivují. Kdyby byl žena, nebylo by to tak. Rozčiluje mě, že se říká, jaká jsme svobodná společnost, ale tenhle dvojí metr je tady pořád. Pochybuju, že se to někdy změní.

3. Respondent č. 3 – Přemysl D., manažer 27 let

Co Vám říká termín *singles*? Znáte ho? Ztotožňujete se s jeho obsahem?

Jsme skoro stejně staří. Mohli bychom si tykat? Bylo by to pro mě příjemnější.

Samozřejmě. Ráda. Těší mě. Takže. Co ti říká termín *singles*? Znáš ho? Ztotožňuješ se s jeho obsahem?

Ano, znám ho a taky ho běžně používám. Žiju sám a myslím, že bych mohl být i za *singles* považovaný.

Jsi ještě mladý. Tvoje motivace pro tento způsob života jsou určitě dobrovolné. Myslíš, že budeš, dejme tomu za pět, za deset let, stále ještě *singles*?

Momentálně si užívám, že můžu být sám. Pocházím z rodiny, kde žilo ještě dalších pět sourozenců. Žili jsme na vesnici v malém domě. Bylo to tam dost stísněné. Tak jsem rád, že jsem si dokázal sehnat práci, vydělat dostatek peněz a osamostatnit se. V nejbližší době rozhodně neplánuju tohle to měnit, ale do budoucna neplánuju zůstat sám. Až přijde někdo, kdo mě doslova dostane na kolena. Bude splňovat všechny mé představy o partnerce, rozhodně se nebudu bránit navázat dlouhodobý vztah. Nevím, jestli bych to hnal až ke svatbě, ale ani to v budoucnu nevyklučuju.

To je zajímavé. Víš, že takto reagovala spousta single jedinců, se kterými jsem mluvila? Užívají si svoji svobodu, ale nevyklučují vztah, pokud narazí na někoho, kdo splní jejich vysoké požadavky na partnera.

Jo to chápu. Já sám jsem už několik holek měl, ale vždycky se našlo něco, kvůli čemu to krachlo. Jedna byla vážně hezká a milá. To bylo ještě, když jsem bydlel doma na venkově. Opravdu jsem ji měl rád a ona mě, ale nevyšlo to. Já jsem chtěl studovat a odstěhovat se do

města. Chtěl jsem, a stále chci být, bohatý. Proto udělám cokoliv. Ona chtěla zůstat doma. Nemohlo to vyjít.

Žiješ v zahraničí. Myslíš si, že jsou tam *singles* jiní než u nás?

Nevím, jak jinde, ale co se týká Prahy, myslím, že tam je to hodně podobné s Anglií. Lidi si užívají, stýkají se se spoustou lidí, nevážou se. Holky jsou tady sebevědomější. Nestydí se, jít si za tím co chtějí. Ale tady nejde jenom o *singles*. Je to všeobecně všude. Češi jsou ještě takoví nemasní neslaní. Stydí se si naplno říct, co chtějí. To je asi pozůstatek bývalého režimu. Tady (pozn. autorky: v Anglii) nikdo neřeší, jestli jsi svobodný, gay, lesba, je jim to jedno. Neodsuzují tě. V Česku a hlavně u nás doma, to mám na talíři pořád. Jsem rád, že jsem odešel pryč. Nebavilo mě pořád poslouchat, že se mám oženit a dát jim vnoučata. Jsem ještě mladý. Chci toho v životě spoustu dokázat.

Mluvil jsi o dětech. Plánuješ je někdy v budoucnu?

Rozhodně ano. Ale ne dřív než si najdu partnerku, která mi za to bude stát a než budu natolik bohatý, abych svým dětem mohl dát všechno, co budou potřebovat. Do té doby určitě nic neplánuju. Je mi dvacet sedm. Ještě mám spoustu let čas. Muži přece můžou kdykoliv. (smích)

Hodně pracuješ. Naprosto ti to schvaluju, ale nemáš někdy pocit, že ti to brání žít tvůj život a užívat si ho?

Ale já si ho užívám! A to právě díky mé práci. Dělán to, co mě baví. Pracuju s lidma a navazuju spoustu přátelství. To, co vydělám, si pak i užiju. Zajedu si do ciziny, koupím si luxusní oblečení a právě nedávno jsem si koupil byt. Na to jsem obzvlášť hrdý. Bydlení je tady v Anglii příšerně drahé. Budu to splácet hodně dlouho, ale rozhodně to za to stojí!

Jak to tak povídáš, až ti závidím. Co ty a ženy? Máš ted' nějakou? A co sex?

Mám spousty žen. (smích) Stýkám se se spoustou přátel. Některé z nich jsou „kamarádky s výhodami“, jestli mi rozumíš. A takhle mi to vyhovuje. Jim se líbí, když je vezmu na dobré jídlo, na dovolenou. Já jsem rád, když na mě netlačí a nemají potřebu plánovat budoucnost. Sex mám hodně rád a rád experimentuju. Líbí se mi hodně mladé holky, ale nemysli si, že bych snad chtěl přestupovat zákon. Samozřejmě přiměřeně. Všechno přiměřeně. A tyhle holky jsou paf z toho, že jim sem tam něco koupím. Mě to dělá dobře, jim to dělá dobře.

Takže jsi s životním stylem *singles* spokojený. A co si myslíš o tom, že se *singles* často cítí osamocení?

Já to nepociťuju. Jsem buď v práci, nebo si užívám. Někdy jsem rád, když můžu být chvíli sám, ale to vlastně skoro nikdy nebývám. Jsem ještě mladý. Kdyby mi bylo třeba šedesát a neměl bych co na práci, mohl bych se cítit osamocený, ale na to zatím myslet nechci.

Tím jsi mě přivedl na další otázku. Nebojíš se, že by sis na tento způsob života mohl zvyknout natolik, že nebudeš schopný se od něho odpoutat, navázat vztah a nakonec zůstaneš na stáří sám?

To se může stát, ale moc si to nepřipouštím. Jsem spokojený s tím, jak žiju a naprosto chápu, že to může být do budoucna problém, ale jsem optimista. Pokud přijde taková ženská, kvůli které budu chtít tohle všechno hodit za hlavu, bude to opravdu láska na celý život.